

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ TEZSİZ LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLAR

GÜLŞAH ŞAHAL

Ege Üniversitesi,

gulsahsahal0@gmail.com - 0009-0009-9845-2219

Prof. Dr. ERDAL TOPRAKÇI

Ege Üniversitesi,

erdal.toprakci@ege.edu.tr - 0000-0001-9552-9094

ÖZET

Yenidünya düzeni, küreselleşme siyasetten teknolojiye, bilişimden eğitime kadar pek çok alanda değişim ve gelişmeye neden olmuştur. Eğitim örgütlerinin temel amaçlarından biri de bu değişim ve gelişime ayak uydurmak ve öncülük etmektir. Bu hedefleri gerçekleştirmeyi şansa bırakmamak ve gerçekleştirmek için profesyonel ve bilimsel olarak yetişmiş eğitim yöneticilerine ihtiyaç vardır. Gelişmiş ülkelerde etkili okullar için okul yöneticisi yetiştirme çabalarına büyük önem verilirken Türkiye’de profesyonel meslek olarak görülmeyen, ‘asıl olan öğretmenliktir’ düşüncesinden ayrıştırmılamayan yöneticilik görevi için sadece yazılı sınav ve mülakatı geçme koşulu vardır. Kendini mesleki anlamda geliştirmeyi, yöneticilik alanında uzman olmayı tercih eden öğretmen ve yöneticilerin kendi inisiyatifleri ile eğitim yönetimi ve denetimi alanında yüksek lisans programlarına yönelmesi bu alanı çok daha kıymetli hale getirmektedir. Bu çalışma ile konfor alanını terk edip lisansüstü eğitimin zorlu sürecine giren katılımcıların hayat akışında sosyal, mesleki, bireysel ve ekonomik zorlukların tespit edilmesine odaklanılmış olsa da, lisansüstü eğitimin amacı, katkıları ve üniversitelerin süreç bağlamında farklılıkları da anlaşılmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma temelinde durum deseninde yürütülen çalışmada, soru listesi formlarına e-posta yoluyla verilen cevaplar veri olarak toplanmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile MAXQDA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın genel sonucu, katılımcıların tezsiz yüksek lisans sürecinde en çok sosyal ve mesleki açıdan zorluk yaşadıkları, tezsiz yüksek lisansın kendilerine çeşitli katkılar sağladığı, uzaktan eğitim ve vakıf üniversitelerindeki lisansüstü eğitim sürecinin rahat ancak eğitimin nitelikli olmadığına dair görüşlerin olduğu yönündedir. Katılımcıların bu gönüllü çabalarını pekiştirecek düzenlemeler ile yüksek lisans sürecini kolaylaştıracak hak ve özgürlüklerin tanınması, yöneticilik görevi ile ilgili koşulların güncellenerek, yasal hak ve sorumluluklarının tanınması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim yönetimi ve denetimi, Tezsiz yüksek lisans eğitimi, Öğretmen, Okul yöneticisi

ABSTRACT

Atıf önerisi

Şahal, G. ve Toprakçı, E. (2024) Eğitim yönetimi ve denetimi tezsiz lisansüstü eğitimi sürecinde yaşanan sorunlar. Selcuk 11th International Conference on Social Sciences, December 13 - 15, 2024- KONYA. Bildiri Kitabı, Academy Global Publishing House, ISBN NR: 978-625-5962-00-3, ss.285-307. Kongre Kitabı:

https://www.selcukkongresi.org/files/ugd/797a84_2f9ab514b011443cb3463ab924ce33af.pdf

Bizim Bildiri: <https://www.erdaltoprakci.com.tr/wp-content/uploads/2024/12/sahal-toprakci2024.pdf>

The new world order and globalization have led to change and development in many areas from politics to technology, from informatics to education. One of the main objectives of educational organizations is to keep up with and lead this change and development. In order to realize these goals and not to leave them to chance, professionally and scientifically trained educational administrators are needed. While in developed countries, great importance is attached to the efforts to train school administrators for effective schools, in Turkey, there is only the condition of passing the written exam and interview for the position of administrator, which is not seen as a professional profession and cannot be separated from the idea that 'the main thing is teaching'. The fact that teachers and administrators who prefer to develop themselves professionally and become experts in the field of administration are turning to master's programs in educational administration and supervision on their own initiative makes this field much more valuable. Although this study focused on identifying the social, professional, individual and economic difficulties in the life course of the participants who left their comfort zone and entered the challenging process of graduate education, the purpose of graduate education, its contributions and the differences of universities in the context of the process were also tried to be understood. In the study, which was conducted in a case design based on qualitative research, the answers given via e-mail to the questionnaire forms were collected as data. The data were analyzed by content analysis method using MAXQDA program. The general conclusion of the study is that the participants had the most social and professional difficulties during the non-thesis master's degree process, that the non-thesis master's degree made various contributions to them, and that the postgraduate education process in distance education and foundation universities was comfortable but the education was not qualified. It can be suggested to recognize the rights and freedoms that will facilitate the master's degree process with regulations that will reinforce these voluntary efforts of the participants, to update the conditions related to the administrative duty and to recognize their legal rights and responsibilities.

Keywords: Educational administration and supervision, Non-thesis postgraduate education, Teachers, School managers

GİRİŞ

21.yüzyılda küreselleşmenin hız kazanması herhangi bir toplum için yetiştirilmek istenen insan modeli üzerinde de değişimi kaçınılmaz kılmıştır. Teknoloji ve bilginin ön plana çıkması ile oluşan bilgi toplumlarında eğitimin amacı, potansiyelini hem kendisi hem ülkesi için en üst düzeyde kullanabilen, yenilikçi, üretken, hızla değişen koşullara adapte olmasını sağlayacak bilgi ve becerilerle donatılmış bireyler yetiştirmek olmuştur. Bu durum eğitim sistemlerinin, sistematik ve bütünsel olarak güncellenmesini ve okulların çağın gereklerini karşılayabilen, bilgi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verebilecek niteliklerle donatılmasını zorunlu kılmaktadır (Numanoğlu, 1999). Bu zorunluluk eğitim sürecinin önemli birer parçası olan öğretmen ve okul yöneticilerinin rollerinin değişmesine, öğrencilere 21.yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında, katılımcıların güncelliklerinin sorgulanmasına ve niteliklerinin artırılmasına ilişkin uygulamaları gündeme getirmektedir (Gültekin, 2020). Hizmet içi eğitimler, projeler, yurtdışı

görevlendirmeleri gibi uygulamalara kıyasla lisansüstü eğitim öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişimi için en çok tercih ettiği ve en verim aldığı seçeneklerden biridir (Gürkan ve Toprakçı, 2018). Üniversitelerdeki enstitüler bünyesinde açılan ve çeşitli isimlerle anılan Eğitim Yöneticisi ve Denetçisi (EYD) yetiştirme lisansüstü programları vardır. Bu programlar her ne kadar Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından resmi olarak dikkate alınmayıp, yöneticilik ve müfettişlik yapmak için şart koşulmamasına rağmen kapsam ve içerik bakımından okul yöneticileri, müfettişler ve öğretmenler için dikkat çekici konumdadır. Özellikle, eğitim yöneticilerinin yetişeceği bir okulun bulunmaması, bu alanındaki programları daha önemli kılmaktadır (Umur & Demirtaş, 2016). Türkiye’de okul yöneticiliğinin özel bir uzmanlık işi olması gerektiği ve bu alanda üniversitelerde bölümler açılarak, yöneticiler yetiştirilmesine yönelik ifadeler, 1962 yılında yayımlanan Merkezi Hükümet Araştırma Raporu (MEHTAP) ve VII. Milli Eğitim Şurası kararlarında geçmektedir (Akın, 2012). Ankara Üniversitesi Senatosu, 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu’nun ikinci maddesine dayanarak, 31.03.1964 gün ve 463/2718 sayılı karar ile Eğitim Fakültesini kurmuş, 1965-1966 eğitim öğretim yılında Eğitim Yönetimi, Teftişi, Ekonomisi ve Planlaması Anabilim Dalı’nda okul yöneticisi yetiştirmek üzere dört yıllık fakülte açan ilk üniversite olmuştur (Cemaloğlu, 2005). 1982 yılında toplanan 11. Milli Eğitim Şurası’nda yöneticilerin görevleri, çalışma koşulları, istihdam koşulları, eğitimin modelleri üzerine daha ayrıntılı kararlar alınmıştır (Şahin, 2002). Yüksek Öğretim Kurumu’nun 1997 yılında yaptığı düzenleme ile birlikte EYD lisans programları kapatılmış EYD alanı bireyin tercihi ve gönüllülüğüne dayalı lisansüstü bir seçenek olarak varlığını bugüne taşımıştır.

Lisansüstü eğitim, lisans eğitimi sırasında edinilen temel bilgilerin ötesine geçerek, yüksek lisans ve doktora eğitiminin gerektirdiği eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve uygulama faaliyetlerinden oluşan süreç olarak tanımlanabilir (Sevinç, 2001). Karaman ve Bakırcı (2010) ise bir alanda derinlemesine çalışarak lisans eğitimine kıyasla daha üst düzey bilgilerle uzman yetiştiren eğitim programı olarak tanımlamaktadır. 20 Nisan 2016 tarihinde yayımlanan 29690 sayılı Resmi Gazete’de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine göre tezli yüksek lisans programı öğrencinin bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgiyi derleme, yorumlama ve değerlendirme becerisi kazandırmayı hedeflerken tezsiz yüksek lisans programı, öğrencinin mesleki bilgisini artırmayı ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanacağını göstermeyi hedeflemektedir (YÖK, 2016). Genel olarak, lisansüstü eğitim, bilimsel sürece hâkim, alanında uzmanlaşmış bireyler yetiştirerek araştırma yoluyla bilgiye katkıda bulunacak, sürekli değişen ve gelişen toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirmeyi amaçlayan eğitim faaliyetleridir (Kahraman & Tok, 2016). Tezsiz yüksek lisans programları, tez yazma zorunluluğu olmadan daha çok ders odaklı yürütülen ve hızlı bir şekilde yüksek lisans derecesine sahip olma avantajı sunan programlardır. Eğitim düzeyini yükselterek, mesleki gelişimini sürdürme, meslek değiştirme, gelir düzeyini artırma, değişen toplum yapısına uyum sağlama gibi beklentisi olan bireylerin beklentilerini karşılayabilir (Kıray, 2005). Lisansüstü eğitim kurumların ihtiyaç duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi ve ülkelerin ekonomik, teknolojik ve kültürel sorunlarına çözüm üretmesine katkı sağlar. (Nayır, 2011).

Eğitim yönetimi, toplumun eğitilmesi için meydana getirilen eğitim örgütlerini önceden belirlenen amaçlar doğrultusunda çalıştırmak, geliştirmek ve yaşatmak sürecidir (Toprakçı,

2017). Nayır(2011) da yönetimi tüm kaynakları planlı verimli ve etkili kullanmak kaydıyla belirlenen amaçlara ulaşmak olarak tanımlamaktadır. Denetim ise bir örgütün faaliyetlerinin belirlenen amaçlar doğrultusunda, önceden belirlenmiş ilke ve kurallara uygunluğunu değerlendiren bir süreçtir (Akyol & Yavuzkurt, 2016). Denetmenler (Müfettişler) göreve ilişkin teknik yeterliklere, insancıl yeterliklere sahip olmanın yanında yapılacak çalışmaları planlama, sorunlara çözüm üretme, amaçlara ulaşma derecesi hakkında yargıya varma ve karar verme becerisine sahip olmalıdır (Nayır,2011). Eğitim yönetiminin alt alanı olarak okul yönetimi ise; öğrenci, öğretmen, personel gibi insan kaynakları ile okul binası, araç gereç gibi fiziksel koşulları bir araya getirip maddi kaynakları doğru kullanarak, belirlenen politika ve kararlar doğrultusunda amaçlara ulaştırmaktır (Toprakçı, 2017). Okul yöneticisi, okul yönetimi ile ilgili kavram, süreç ve davranışlara hakim olarak, okulun amaçlarına uygun bir şekilde yönetilmesinden sorumludur (Erdiş & Toprakçı, 2024). Türkiye'de eğitim yöneticisi yetiştirme anlayışı henüz bilimsel temellere oturtulamamıştır. Üniversiteler ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında eğitim yöneticisi yetiştirme konusunda da etkin bir koordinasyon oluşturulamamıştır. Bu durum, Asıl olan öğretmenliktir düşüncesinin hala hakim olduğunu ve eğitim yöneticiliğinin bir meslek olarak kabul edilmediğini açıkça göstermektedir (Cemaloğlu, 2005).

Alanyazın incelendiğinde: EYD lisansüstü öğrencilerinin aldıkları eğitim hakkındaki görüşlerini (Kahraman & Tok, 2016), tezsiz yüksek lisans programlarının etkililiğine ilişkin öğrenci görüşlerini (Dalkılıç & Öter, 2024), EYD lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin (Serin & Kocatürk, 2019) ve müdürlerin deneyimlerini (Akay, Boz, & Ulusoy, 2022), EYD alanında yüksek lisans yapmanın öğretmenlik mesleğine etkilerini (Gürün, ve diğerleri, 2023), genel olarak öğretmenlerin lisansüstü öğrenim görme nedenlerini (Koşar, Er, & Kılınç, 2020), okul yöneticileri ve öğretmenlerin lisansüstü eğitime bakış açılarını (Aküzüm, 2016), EYD programındaki derslerin içeriğini (Umur & Demirtaş, 2016), genel olarak lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin yaşadığı sorunları (Başer, Narlı, & Günhan, 2005; Nayır, 2011) ve genel olarak lisansüstü eğitim alan öğretmenlere ilişkin yönetici tutumlarını (Tahmaz, 2019) inceleyen sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmüştür. Çalışmaların kapsamı temelinde EYD lisansüstü eğitiminin niteliği, öğrencilerinin deneyimleri, eğitime ilişkin görüşleri, programa dahil olma amaçları, programın içeriği vb. gibi çeşitli boyutların ele alındığı ancak özellikle EYD özelinde öğrenciler lisansüstü eğitime devam ederken karşılaşılan sorunların ve lisansüstü eğitimin kendilerine kattıklarının neler olduğunun ve bu konuda üniversiteler arasında fark olup olmadığının incelenmediği anlaşılmıştır. Bu araştırmanın amacı, EYD alanında farklı üniversitelerde tezsiz yüksek lisans yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin, lisansüstü eğitim sürecinde yaşadığı sorunların ve bu sürecin kendilerine katkılarının hayatlarının farklı alanlarına nasıl yansıdığına ilişkin görüşlerini ortaya koymaktır. Bu çalışma ile okul yöneticileri ve öğretmenlerin, iş ve özel yaşamlarındaki yoğun tempolarına rağmen, konfor alanlarından çıkıp lisansüstü eğitime başlama, sürdürme ve sonlandırma aşamalarında yaşadıkları sorunları ve devam etmelerindeki itici gücü anlamaya yönelik görüşler sunmaya çalışılmaktadır. Bu temelde, araştırmanın sonuçları, eğitim/okul yöneticiliğinin, öğretmenlikten bağımsız olarak değerlendirilmesi gereken bir meslek alanı olabilmesine katkı adına eğitim örgütlerinde çalışacak yönetici adaylarını lisansüstü eğitime teşvik etme, eğitim süreçlerindeki sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirme, lisansüstü eğitime yönelik yeni-özgün perspektifleri, içsel ve dışsal güdü

araçlarını ortaya çıkarma, üniversitelerdeki farklılıkları dengeleme ve bu alandaki eğitimin standartlaştırılması için politikalar geliştirme çabalarına dönük bir adım olarak görülebilir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapan katılımcıların yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşlerin incelenmesi amaçlandığından, nitel araştırma temelinde durum deseninde uzaktan soru listesi uygulanması ile yürütülmüştür. Durum çalışması bir veya birkaç durumu kendi sınırları dahilinde (mekân, zaman, vb.), birden fazla veri toplama yönteminden faydalanılarak (görüşmeler, gözlemler, doküman analizi, vs.) bütüncül bir şekilde analiz etmede kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Katılımcıların araştırmanın amaçları ile ilişkili veriyi sunacak nitelikte olmaları önemlidir (Maynard-Trucker, 2000). Bu nedenle eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans süreci ile ilgili bilgi verebilecek katılımcı belirlenmesine özen gösterilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubu; cinsiyette eşit dağılıma önem vererek, amaçlı ve kolay ulaşılabilir bir yol (Benoot, Hannes ve Bilsen, 2016) ile araştırmanın amacı açısından gönüllülük esası ve maksimum çeşitlilik temelinde de 9 farklı üniversiteden eğitim yönetimi ve denetimi alanında tezsiz yüksek lisans yapan 5 okul müdürü, 11 okul müdür yardımcısı, 17 öğretmenden oluşturulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında kullanılan soru listesi formu alanında uzman iki akademisyen tarafından incelendikten sonra bir ön uygulama yapılarak, çalışma grubu dışında kalan üç tezsiz yüksek lisans yapan katılımcının görüşleri alınmış ve forma son hali verilmiştir. Uzaktan soru listesi uygulanmasına dayalı veri toplama sürecinde katılımcılarla telefon görüşmesi yapılmış konu hakkında ön bilgi verilmiş, soruların anlaşılmasında bir sıkıntı olursa araştırmacılara sorabilecekleri belirtilmiş, kimliklerinin gizli tutulacağı hatırlatılarak gönüllülüklerinin önemi temelinde katılımcı onayları alınmıştır. Sonrasında oluşturulan form EYD alanında tezsiz yüksek lisans yapan katılımcılara elektronik ortamda e posta adresleri üzerinden gönderilerek uygulanmıştır. Sorular 1-Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında Tezsiz Yüksek Lisans yapmanın amacı nedir? 2-Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında Tezsiz Yüksek Lisans yaparken kişisel (Fiziksel sağlık, akılsal sağlık, psikolojik sağlık), sosyal (arkadaş ilişkileri, kültürel faaliyetlere katılım vb.), mesleki (meslektaşlarla ilişkiler, işe güdülenme, iş doyumu vb.) ve ekonomik (eğitim masraflarının bütçenizi zorlaması vb.) ne gibi zorluklarla karşılaşıyorsunuz? 3-Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında Tezsiz Yüksek Lisansa giriş, sürdürme, devam ve mezuniyet bağlamında Üniversiteler arasında fark olduğunu düşünüyor musunuz? 4-Tezsiz yüksek lisans eğitiminin katkılarının neler olabileceğini düşünüyorsunuz?" şeklindedir.

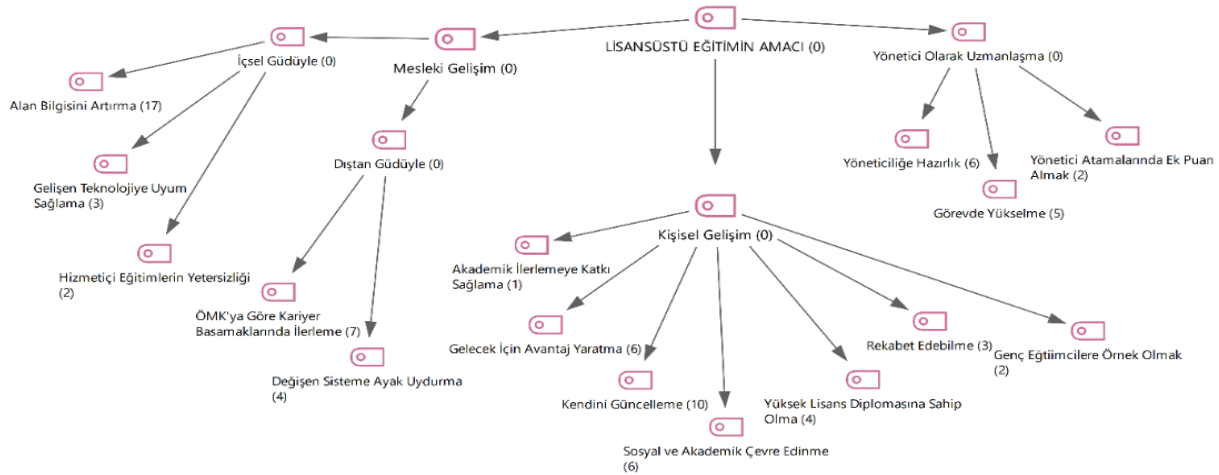
Veri Çözümleme Teknikleri

Veri toplama araçlarının uygun biçimde doldurulma durumu araştırmacı tarafından tek tek kontrol edilmiş, öğretmenlere ait uygun biçimde doldurulmayan 2 araç değerlendirme dışı bırakılmıştır. Geçerli formlar, araştırmacı tarafından bilgisayar ortamına aktarılmış ve veri girişleri rasgele yöntemle kontrol edilerek bu süreçte oluşabilecek hatalı kodlamalar önlenmeye çalışılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analizi yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizi; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmacı, verileri değerlendirmek amacıyla her bir katılımcının cevapladığı soru listesini metin olarak MAXQDA programına yüklenmiş ve kod, kategori ve temalandırmalar yapılmıştır. Bu işleme bir örnek vermek gerekirse; “tezsiz yüksek lisansın katkılarının neler olabileceğine dönük katılımcılardan birinin verdiği şu cevap üzerinden “çalıştığım okuldaki öğretmenler yüksek lisans yaptığımı bildiklerinden yönetsel sorunları ile ilgili benim görüşümü soruyorlar” ifadesinden “meslektaş etkileşimi” kodu üretilmiş benzer şekilde “öğretmen meslektaşlarımla birbirleriyle ilgili yaşadıkları çatışmaların çözümünde beni arabulucu yapıyorlar” ifadesinden “çatışma çözme” kodu ve benzer başka kodlar bileşkesinde “mesleğe olumlu katkılar” kategorisini oluşturmuştur. Bu kategori “kişisele katkılar” kategorisi ve benzer başka kategoriler bileşkesinde “Lisansüstü Eğitimin Katkıları” temasını biçimlendirmiştir.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Veri toplama aracı, veriler ve sürecin geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanabilmesi için; öncelikle soru listesi gönderi ve cevaplanma iş, işlem ve süreleri bağlamında standart bir süreç izlenmiştir. Niteliği düşük (örneğin bazı sorulara yüzeysel, bazı sorulara hiç cevap verilmemiş vb.) geri dönüş formları (cevaplandırılmış soru listesi) geçersiz sayılmıştır. Bu arada herhangi bir soruda başka bir sorunun cevabının olabileceği de hesaba katılmıştır. Kod, kategori ve temaların oluşturulmasında üç kişilik bir kuruldan (biri araştırmacı ikisi eğitim uzmanı) görüş alınmış ve yaşanan tereddütler üç kişinin en az ikisinin ortak olan görüşü ile aşılmıştır. Bir örnek vermek gerekirse “çalıştığım okulda öğretmenler arasında saygınlığımı yükseltti” şeklindeki bir ifadenin “kişisel katkı” kategorisine mi yoksa “mesleğe katkı” kategorisine mi dahil olacağı konusunda tereddüt yaşanmış heyetin “mesleğe katkı” kategorisine atanması gerektiği yönündeki çoğunluk görüşüyle “mesleğe katkı” kategorisi kapsamına dahil edilmiştir. Sonrasında gerçekleşen bu türden işlemler, güvenilirlik analizi formülü temelinde (Miles ve Huberman, 1994) [Güvenirlik = $\frac{[408 \text{ (Görüş Birliği)}]}{408 \text{ (Görüş Birliği)} + 70 \text{ (Görüş Ayrılığı)}} \times 100$] yaklaşık % 85 şeklinde bir güvenilirlik sonucunu doğurmuştur. Araştırmanın ham verilerinden doğrudan alıntılarda yer verilmesi ve araştırmanın ham verilerinin sonraki bir inceleme için muhafaza altına alınması da geçerlilik ve güvenilirliğe katkı sağlayıcı birer uygulama olarak değerlendirilebilir.

Academy Global Publishing House

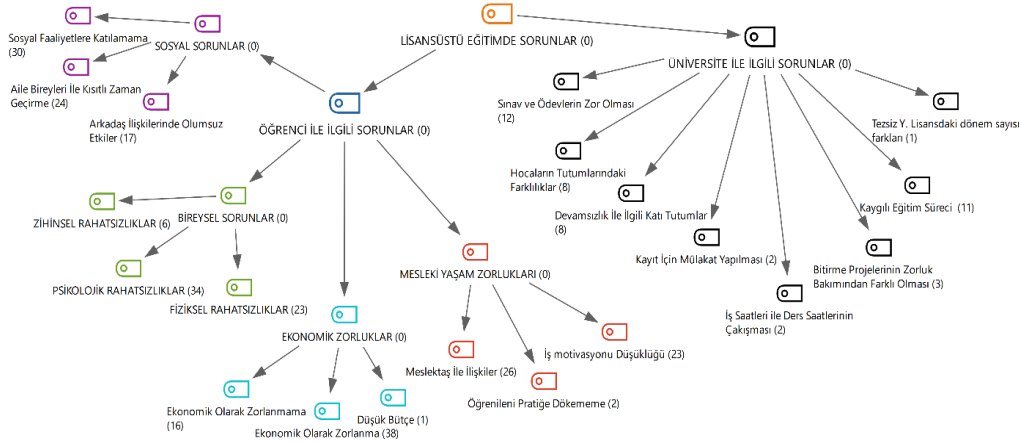
Görsel 2. Lisansüstü eğitimin amacına ilişkin kategoriler ve kodların dağılımı

Mesleki gelişim kategorisi altında içsel güdüyle ve dışsal güdüyle olmak üzere iki alt kategori oluşmuştur. İçsel güdüyle alt kategorisi altında sıklık sırasına göre ‘alan bilgisini artırma (17), gelişen teknolojiye ayak uydurma (3), hizmet içi eğitimlerin yetersizliği (2)’ kodları bulunmaktadır. En sık vurgulanan ‘alan bilgisini artırma’ kodu için bir alıntı; “Okul yönetimi konusunda daha detaylı daha kapsamlı bilgiye sahip olmak için yüksek lisansa başlamaya karar verdim. Siz bunun adına mesleki gelişim diyebilirsiniz tabi. Yönetim işini daha profesyonel yapmak için eğitim almak mutlaka gerekli”(K8) şeklindedir. Dışsal güdüyle kategorisi altında bulunan kodlar; ÖMK’ ya göre kariyer basamaklarında ilerlemek (7), değişen sisteme ayak uydurma (4) olmak üzere iki tanedir. Bir katılımcı yüksek lisansa başlama amacının kariyer basamaklarında ilerlemek olduğunu şu şekilde belirtmiştir: “Öğretmenlik meslek kanununun çıkması üzerine yüksek lisansa başlamaya karar verdim. Kariyer sınavı basamaklarını geçemezsem diye, yüksek lisans diplomam olmasını ve sınavdan muaf olma seçeneğim olsun diye” (K5). ‘Değişen sisteme ayak uydurma’ kodu için; “Bu kadar belirsizliğin olduğu, eğitim politikalarının kişiye göre değiştiği bir ortamda bir nevi kendimi güvence altına aldım.” (K15) şeklinde görüş bildirilmiştir. Lisansüstü eğitimde kişisel gelişimlerini hedefleyen katılımcı görüşlerine göre oluşan kodlar sırasıyla, kendini güncelleme (10), gelecek için avantaj yaratma (6), sosyal ve akademik çevre edinme(6), yüksek lisans diplomasına sahip olma (4), rekabet edebilme (3), genç eğitimcilere örnek olma(2), akademik ilerlememe katkı sağlama (1), şeklindedir. Bu kategori için, katılımcılar tarafından en sık vurgulanan kendini güncelleme kodu için bir alıntı yapmak gerekirse: “Özel okulda görev yaptığımdan dolayı sürekli olarak kendimi güncel tutmak ve işimde hep en iyisi olmak durumundayım.” (K18). Gelecek için avantaj yaratma kodu için; “Öncelikle değişen eğitim politikalarının bizleri nerelere getireceğinin belirsizliği bu alanda yüksek lisans yapıp bir diploma sahibi olurum belki ileride işime yarar anlayışını doğurduğu için yüksek lisans yapmaya başladım.” (K30). Lisansüstü eğitimde yönetici olarak uzmanlaşmayı hedefleyen katılımcıların vurgularına göre yöneticiliğe hazırlık (6), görevde yükselme (5), yönetici atamalarında ek puan almak (2) kodları oluşmuştur. Yöneticiliğe hazırlık koduna ilişkin bir görüş, “ Doğrusunu söylemek gerekirse öğretmenlik mesleği beni biraz yıprattı. İlerleyen zamanlarda yönetici pozisyonunda çalışmayı planlıyorum. Hatta şube müdürü olmak istiyorum”(K16). Görevde yükselme alt kodu için bir alıntı; “...kendimi geliştirmek ve mesleki gelişimi sürdürme konusunda katkı sağlayabileceğini

ayrıca ileride görevde yükselme sınavlarına girmek istediğim için uzmanlaşmanın faydalı olacağını düşündüm.”(K33) şeklindedir.

2. EYD Alanında Tezsiz Yüksek Lisans Sürecinde Yaşanan Sorunlar

Öğretmen ve okul yöneticilerinin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları zorlukların ele alındığı bu temada, sorunların kaynağı göz önünde bulundurulduğunda, öğrenci (kendisi) ile ilgili sorunlar ve üniversite ile ilgili sorunlar olmak üzere iki kategori şekillenmiştir.

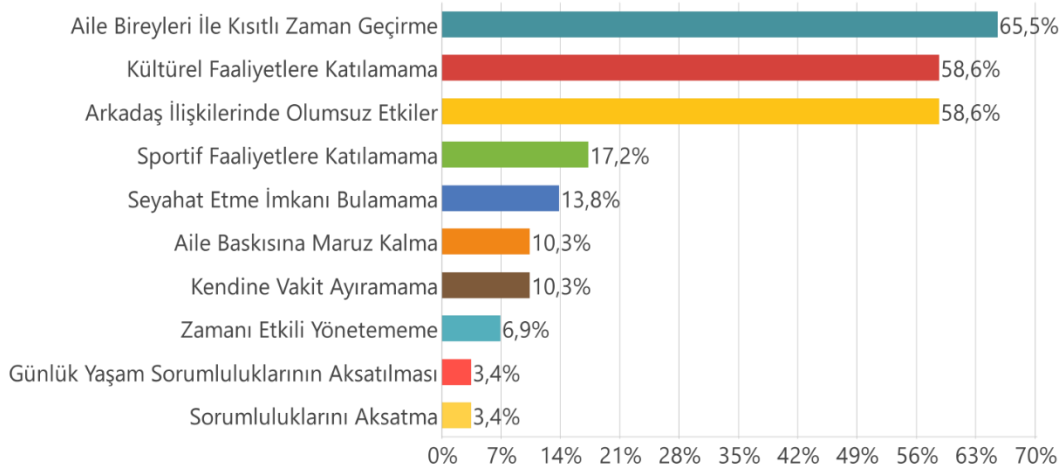

Görsel 3. Lisansüstü eğitimde sorunlara ilişkin kategori ve kodların dağılımı

2.1. Öğrenci (Kendisi) İle İlgili Sorunlar

Öğrenci İle İlgili Sorunlar kategorisi kapsamında, sosyal sorunlar, bireysel sorunlar, mesleki yaşam zorlukları ve ekonomik zorluklar’ alt kategorileri yer almaktadır.

a) Sosyal Sorunlar: Yüksek lisans yapan öğretmen ve okul yöneticilerinin, sosyal yaşantılarının bu süreçten ne şekilde etkilendiğine bakıldığında, sosyal faaliyetlere katılamama(30), aile bireyleri ile kısıtlı zaman geçirme(24), arkadaş ilişkilerinde olumsuz etkiler(18) olmak üzere 3 alt kategori ortaya çıkmıştır.

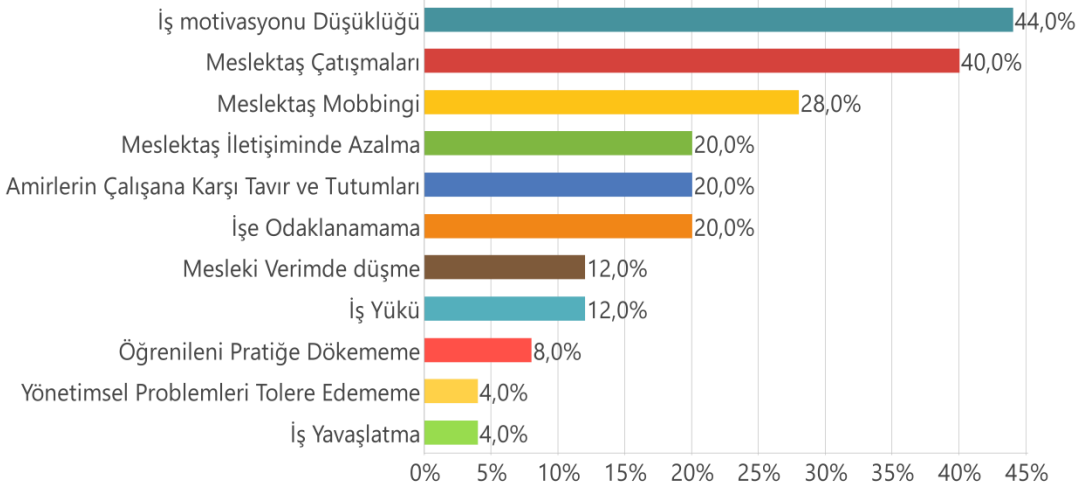
Çizelge 1. Sosyal sorunlar kategorisindeki kodlar

Sosyal faaliyetleri kapsayan ifadelerde sıklık sırasına göre; kültürel faaliyetlere katılamama(16), sportif faaliyetlere katılamama(5), seyahat etme imkânı bulamama(4), kendine

vakit ayıramama(3), zamanı etkili yönetememe(2) alt kodları yer almaktadır. Bu kategori için en sık vurgulanan kültürel faaliyetlere katılamama koduna yönelik bir katılımcı, *“Sosyal faaliyetlere eskisi kadar vakit ayıramıyorum. Tiyatro, konser gibi faaliyetlere zamanım kalmıyor”* (K8) şeklinde görüş belirtmiştir. Sosyal sorunlar teması içinde ele alınan bir diğer kategori de aile bireyleri ile kısıtlı zaman geçirmedir. Bu kategori bünyesinde 19 kod bulunmaktadır. Bunun dışında, aile baskısına maruz kalma(3) ve sorumluluklarını aksatma(2) alt kodları bu kategori altında toplanmıştır. Lisansüstü eğitimde aile bireyleri ile çok zaman geçiremediğini vurgulayan bir katılımcı görüşü aşağıdaki gibidir: *“Özellikle Aile ortamı içerisinde çocuklarımla günlük hayatları, okulları, dersler, arkadaşlık ilişkileri ile ilgili kurduğum iletişimin azalmaya başladığını, direkt çocuklarımla tepkisinden anlamam hiç zor olmadı. Eşime gelince ilk zamanlar bir yüksek lisansımız eksikti cümlesini birkaç defa duymayı zaten bekliyordum...”* (K31).

Sosyal sorunlar teması kapsamında ele alınan son kategori arkadaş ilişkilerinde yaşanan olumsuz etkileri kapsamaktadır. Bu kategoride alt kod olmamakla beraber, 17 kod bulunmaktadır. Lisansüstü eğitimin arkadaşlık ilişkilerine etkilerini ifade eden bir katılımcı, *“...zorlandıkça strese girdim. Bu durumu da arkadaş ilişkilerime çok yansıtım maalesef. Evli olmadığım için bir ailem olmadığı için en yakın arkadaşlarımla zaman zaman problemler yaşadım. Bu durum beni çok üzdü. Benim için arkadaşlarım önemlidir çünkü. Onlarla olan paylaşımım da azaldı. Birçok etkinliğe katılamadım. İster istemez aramıza mesafeler girdi.”* (K6)) şeklinde görüş bildirmiştir.

b) Mesleki Yaşam Zorlukları: Lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan zorlukların mesleki yaşama etkilerinin incelendiği bu tema altında meslektaş ile ilişkiler(26), iş güdüsü düşüklüğü(23), öğrenileni pratiğe dökememe(2) kategorileri yer almıştır.

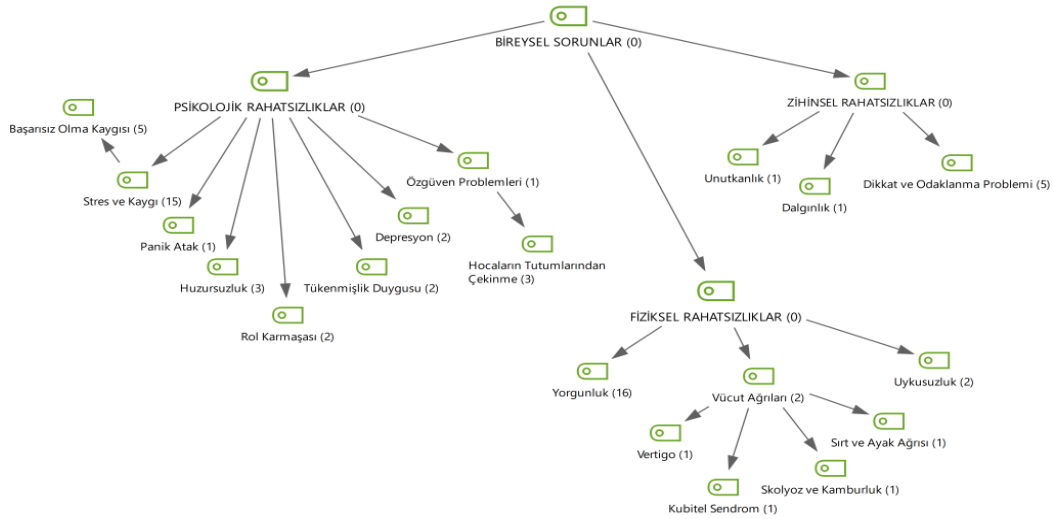

Çizelge 2. Mesleki yaşam zorlukları kategorisindeki alt kodlar

Lisansüstü eğitim sürecinin, katılımcıların meslektaşlarıyla olan iletişim ve etkileşimlerine yansımalarının ele alındığı bu kategoride sıklık sırasına göre, meslektaş çatışmaları(9), meslektaş mobbingi(7), meslektaş iletişiminde azalma(5), amirlerin çalışana karşı tavrı ve tutumları(4), yönetimsel problemleri tolere edememe(1) olmak üzere beş alt kod biçimlenmiştir. En sık vurgulanan meslektaş çatışmaları koduna ilişkin bir ifade sunmak gerekirse, *“Zümre öğretmenlerimizle görev paylaşımı yaparken hep az görev alma yanılsı*

oldum. Bu da meslektaşlarımın gözünde her ne kadar zorlandığımı bilseler de işten kaçtığıma dair bir algı oluşturdu. Bu beni çok üzdü çünkü neye yetişeceğimi şaşırdım.” (K6) şeklindedir. Meslektaş mobbinginin lisansüstü süreçte mesleki yaşamda meydana getirdiği zorluklardan biri olduğu konusunda bir katılımcı görüşü ise şöyledir: “Meslektaşlarım da madem bu kadar yorulacaktın neden tezli yapmıyorsun, gören de tezli yapıyorsun sanır gibi söylemlerde bulunup çabamı ve emeğimi küçümsüyor. Bu duruma canım çok sıkılıyor” (K14). Mesleki yaşam zorlukları temasındaki bir diğer kategori de iş güdüsü düşüklüğüdür. Bu kategori de 10 kod bulunmakla beraber, iş odaklanamama(5), iş yükü(4), mesleki verimde düşme(3), iş yavaşlatma(1) alt kodları yer almaktadır. Bir katılımcı, güdüsü düşüklüğüne dair “Ödevlerimi yetiştirememek, projemle ilgili hala tatmin edici bir girişim yapmamış olmak, kaygı seviyemi yükseltiyor. İş tempomun yavaşlamasına, güdüsünün düşmesine neden oluyor.”(K4) şeklinde görüş belirtmiştir. Bir katılımcı en sık vurgulanan kodlardan biri olan işe odaklanamama konusunda sorun yaşadığını “İş güdüm çok düştü. Aklım işimden ziyade akşamki derslerde oluyor. Galiba ben önceliklerimi dengeleyemiyorum.” (K11) diyerek belirtmiştir. Bu tema içerisindeki son kategori olan öğrenileni pratiğe dökememe konusunda zorluk çektiğini belirten bir katılımcı “Öğrendiklerimi uygulayabildiğimden emin değilim hala alıştığım şekilde yöneticilik yapmaya devam ediyorum” (K14) diyerek görüşünü sunmuştur.

c) Bireysel Sorunlar: Lisansüstü eğitim sürecinin, öğretmen ve okul yöneticilerinin kişisel hayatlarında karşılaşmış oldukları spesifik sorunların ele alındığı bu temada belirtilen sorunlar psikolojik rahatsızlıklar, fiziksel rahatsızlıklar ve zihinsel rahatsızlıklar olarak 3 kategori altında biçimlenmiştir.

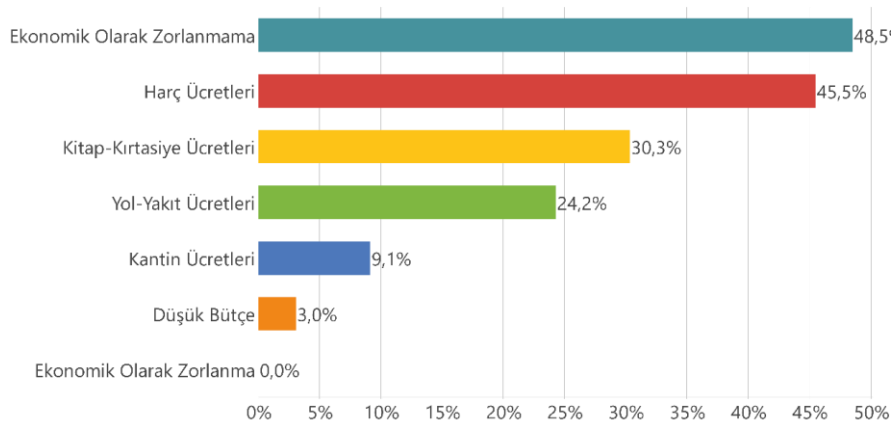

Görsel 4. Bireysel Sorunlara Ait Kategori ve Alt Kodlar

Psikolojik rahatsızlıklar kategorisi altında, sıklık bakımından sırasıyla ‘stres ve kaygı(15) alt kodu başarısız olma kaygısı(5) özgüven problemleri(4) alt kodu hocaların tutumlarından çekinme(3), huzursuzluk(3), tükenmişlik duygusu(3), rol karmaşası(2), depresyon(2), panik atak(1) alt kodları biçimlenmiştir. En sık dile getirilen kodlardan birkaç tanesine değinmek gerekirse, lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan problemlerden biri olduğuna dair katılımcılar stres ve kaygı kodu için; “Kaygı bozukluğu yaşadığım oldu. Devamsızlık konusunda çok stres yaşadım. Derslerin sonuna yetiştim hep. Bu yüzden bir şey öğrenemedim” (K23). Özgüven

problemleri-hocaların tutumlarından çekinme kodu için; *“Başarabilmeye olan inancım derslerde başarılı olmama rağmen zaman zaman farklı derslerden verilen ödevleri yetiştirmenin imkânsızlığı ve bazı öğretmenlerimizin farkında olarak veya olmayarak kullandığı ego zedeleyici dil yüzünden azaldı.(K2)* görüşlerini sunmuşlardır. Fiziksel rahatsızlıklar kategorisinde ‘Yorgunluk(15), Uykusuzluk(2), Vücut Ağrıları(2) kodları bulunmaktadır. Ayrıca, Vertigo(1), Kubitel Sendrom(1), Skolyoz ve Kamburluk(1), Sırt ve Ayak Ağrısı(1) alt kodları Vücut Ağrıları kodunun alt kodlarıdır. Yüksek lisansın öğrencileri fiziksel olarak etkilediğine dair katılımcılar tarafından en sık vurgulanan alt kodlardan yorgunluk koduna dair bir katılımcı, *“Akşam derslerinde bazen gün boyunca kurumlarda yaşanan problemlerden yorgun düştüğümüz olmuştur. Bilhassa bazı günlerde iki dersin üst üste gelmesiyle yorgunluk artmaktadır. Tezsiz yüksek lisans insanların birçoğu bir kurumda müdür ya da müdür yardımcısı olması hasebiyle bu yorgunluğu üst seviyede hissetmektedir”(K21)*. Uykusuzluk sorununa değinen bir katılımcı, *“Gündüz iş hayatının üzerine geceleri de dersler ve ödevlerle ilgilenmek yorucu oluyor, çalışmalar için gece geç vakitlere kadar uykusuz kalarak bilgisayar başında...”(K1)* düşüncesini dile getirmiştir. Zihinsel rahatsızlıklar teması altında şekillenen ve katılımcıların görüşlerine göre sırasıyla, dikkat ve odaklanma problemi(4), unutkanlık(1), dalgınlık(1) alt kodları oluşmuştur. Katılımcıların en çok dile getirdiği dikkat ve odaklanma problemi üzerine bir katılımcı, *“ Genel uyarılmışlık düzeyimde, halimde düşüklükler yaşadım. Bu dersi öğrenmemi biraz güçleştirdi. Algı ile ilgili sorunlar yaşamama neden oldu.”(K32)* şeklinde görüş bildirmiştir.

d) Ekonomik Zorluklar: EYD alanında tezsiz yüksek lisans yapmanın maliyetleri konusunda okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından yaşanan ekonomik zorlukların ele alındığı bu temada, ekonomik olarak zorlanmama(16), düşük bütçe(1), ekonomik olarak zorlanma olarak 3 kategori şekillenmiştir. Yüksek lisans yapmanın ekonomik olarak kendisini zorlamadığını, *“Ekonomik bir zorluk yaşadığımı düşünmüyorum. Harç ücretleri bence yüksek değil. Herkes karşılayabilir. Yol parası, yemek parası falan da zaten hayatın içinde yüksek lisanstan bağımsız sürekli giderlerimiz arasında. Bunları masraf olarak görmüyorum.” (K4)* şeklinde ifade etmiştir.

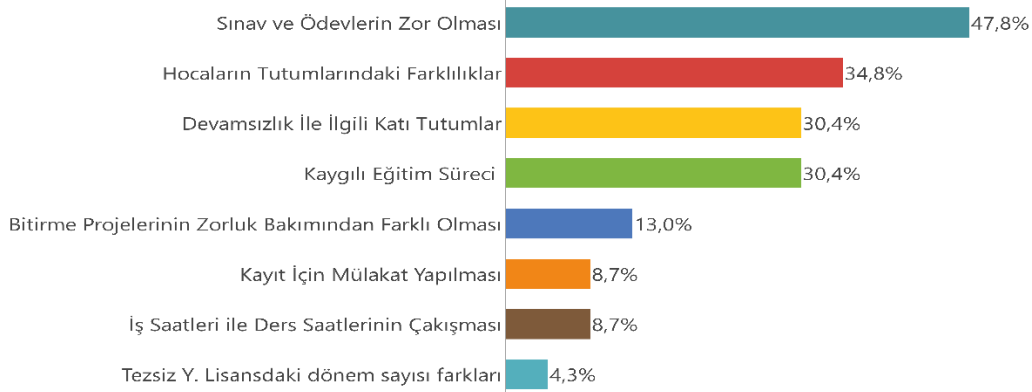

Çizelge 3. Ekonomik zorluklara ilişkin kodlar

Lisansüstü eğitim alırken ekonomik olarak zorlandığını belirten katılımcıların görüşlerine göre zorlandıkları konular, sıklık sırasına göre, harç ücretleri(16), kitap kırtasiye ücretleri(11), yol yakıt ücretleri(8), kantin ücretleri(3) olmak üzere 4 kodu biçimlendirmiştir. En sık tekrar edilen harç ücretleri ile ilgili bir katılımcı, “*Mesleki alanda bir tür hizmet içi eğitim çalışması olarak değerlendirilmesi ve ödüllendirilmesi gereken bu etkinlik, tüm masrafları yüksek lisans çalışması yürüten bizlere yüklenerek adeta cezalandırılmamıza neden olmaktadır. 10 yıl üzeri görev yapan tüm öğretmenler yüksek lisans yapmaları için teşvik edilmelidir. Ayrıca bunun için hiçbir öğretmen ücret ödememelidir.*” (K15) şeklinde açıklamıştır. Ekonomik Zorluklar kategorisinde son alt kategori olan ‘Düşük Bütçe(1)’ için sadece bir katılımcı, “*Böyle bir dönemde ev geçindirmek bile zorlaşmışken eğitime, kişisel gelişime bütçe ayırmak lüks haline geldi.*”(K1) ”şeklinde görüş belirtmiştir.

2.2. Üniversite İle İlgili Sorunlar:

Lisansüstü eğitim alan katılımcıların yaşadıkları sorunlarla ilgili bir diğer kategori de öğrencisi oldukları üniversitelerin program, ders öğretim üyesi vb. ile ilgili sorunlardır. Bu kategori altında sınav ve ödevlerin zor olması(12), kaygılı eğitim süreci(11), devamsızlıkla ilgili katı tutumlar(8), hocaların tutumlarındaki farklılıklar(8), bitirme projelerinin zorluk bakımından farklı olması(3), iş saatleri ile ders saatlerinin çakışması(2), kayıt için mülakat yapılması(2), tezsiz yüksek lisanstaki dönem sayısı farklılıkları(1) kodları bulunmuştur.

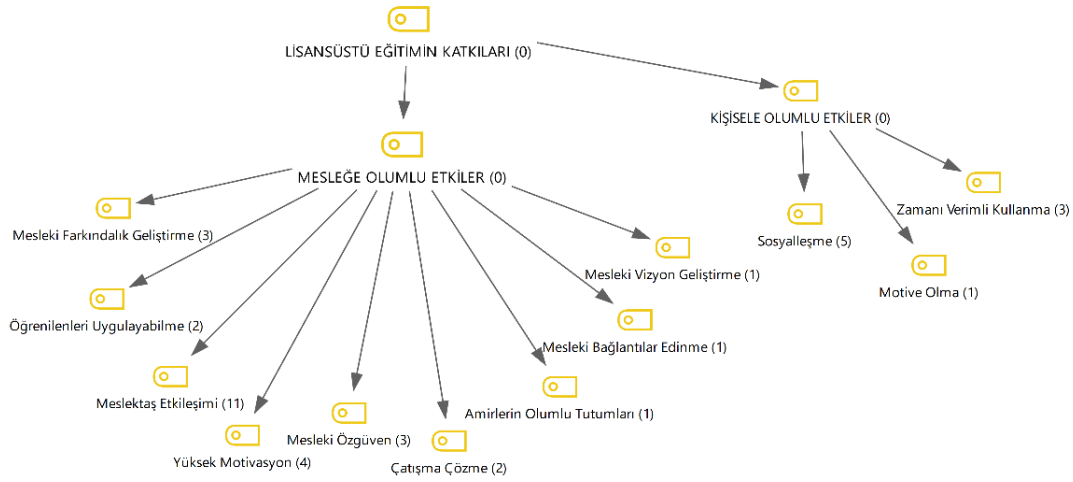

Çizelge 4: Üniversite ile ilgili sorunlara ait kodlar

En çok vurgulanan sınav ve ödevlerin zor olması koduna ait bir alıntı “*Derslerde hocalar genellikle bizlerden sunum ve ödev istediği için evde çok fazla zaman harcamak gerekiyor. Bilimsel çalışmalar olduğu için hazırlık süreci uzun sürüyor*” (K33) şeklindedir. Kaygılı eğitim sürecine dair de bir katılımcı “*Biz sürekli bir kaygı duygusunda dersleri takip ettiğimiz etmeye çalıştığımız için öğrendiklerimiz kalıcı olmuyor. Ders olduğu günler hocaların tepkilerini kestiremediğimiz için diken üstünde oluyoruz, hele ki ödevleri yapmamışsak korkarak derslere gidiyoruz.*” (K2) diyerek vurgu yapmaktadır.

3. Lisansüstü Eğitimin Katkıları

Yapılan araştırmada lisansüstü eğitimde yaşanan sorunların yanı sıra lisansüstü eğitimin katkılarına değinen katılımcıların görüşlerinin baz alındığı bu tema altında mesleğe olumlu etkiler ve kişisele olumlu etkiler olmak üzere iki kategori oluşmuştur.

Görsel 5. Lisansüstü eğitimin katkılarına ilişkin kategori ve kodlar

3.1 Mesleğe Olumlu Etkiler

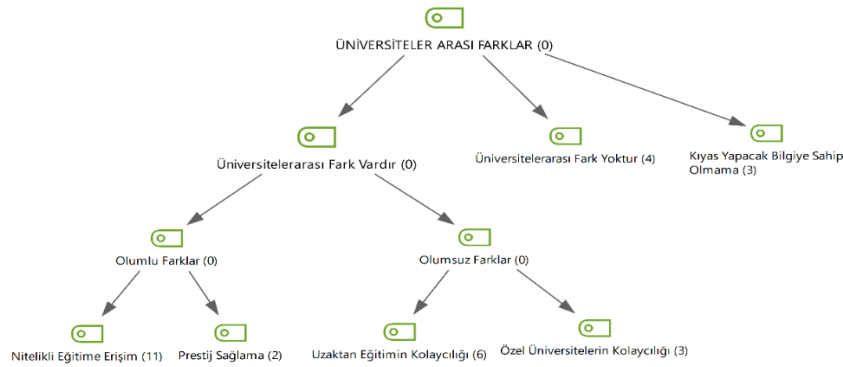
Lisansüstü eğitimin meslek hayatına olumlu yansımaları olduğunu belirten katılımcıların ifade sıklığına göre meslektaş etkileşimi(11), yüksek güdüsü(4), mesleki özgüven(3), mesleki farkındalık geliştirme(3), öğrenilenleri uygulayabilme(2), çatışma çözme(2), mesleki bağlantılar edinme(1), amirlerin olumlu tutumları(1), mesleki vizyon geliştirme(1) olmak üzere 9 kod biçimlenmiştir. Lisansüstü eğitimin en çok meslektaş etkileşimine katkı sağladığını bir katılımcı, “...sıkıntı yaşamıyorum çünkü yeni öğrendiğim şeyleri arkadaşlarla paylaşmak ve konuşmak keyifli oluyor.” (K8) diye belirtmiştir. Yüksek güdüsü ile ilgili bir alıntı, “Eğitimle alakalı, mesleki gelişimimle alakalı bir şeyler yapıyor olmak kendimi iyi hissettiriyor. Güdüm artıyor.”(K16) şeklindedir. Bir katılımcı ise “Yüksek lisans sonrası meslektaşlarımızın kendilerini bu alanda yeterli hissetmeleri kendilerine olan güvenin artmasına neden olacaktır.”(K21) diyerek mesleki özgüvene değinmiştir.

3.2 Kişisele Olumlu Etkiler

Yüksek lisansın kişisel hayatlarında olumlu etki yarattığını ifade eden katılımcı görüşlerine göre 3 alt kod şekillenmiştir. İfade sıklığı baz alındığında bu kodlar, ‘sosyalleşme(5), zamanı verimli kullanma(3), motive olma(1)’ şeklinde sıralanabilir. “Hiç olmadığım kadar sosyalleştim aslında. Burada çok güzel arkadaşlar edindim. Haftanın 3 günü okula geldiğimde onlarla sohbet ederek vakit geçirerek sosyalleşiyorum. Rutinimde böyle bir şeye vakit ayıramıyordum. Şimdi evdeki sorumluluklarımdan bir parça uzaklaşıp arkadaş grubumla görüşebiliyorum.” (K17) ifadesiyle sosyalleşmeye vurgu yapılmaktadır. Bir katılımcı zamanı verimli kullandığını “Sonra kendimce bir program oluşturdum, Ödevlerimin yığın hale gelmesine izin vermedim. Her gün dersim olmasa da günde 2 saatimi ayırdım. Zaman yönetimi becerisi geliştirdim.” (K9) sözleriyle ifade etmiştir.

4. Üniversiteler Arası Farklar

Yüksek lisansa başlama, sürdürme ve mezun olma bağlamında üniversiteler arası farklılıklara dair katılımcı görüşleri incelendiğinde ‘üniversiteler arası fark vardır, üniversiteler arası fark yoktur(4), kıyas yapacak bilgiye sahip değilim(3)’ olmak üzere 3 kategori oluşmuştur.

Görsel 6. Üniversiteler arası Farklara ait kodlar

Lisansüstü eğitimde üniversiteler arası farklar olduğunu savunan katılımcıların görüşleri doğrultusunda, olumlu ve olumsuz farklar incelenmiştir. Olumlu farklar kategorisinde, nitelikli eğitime erişim(11), prestij sağlama(2) kodları bulunurken, olumsuz farklar kategorisinde uzaktan eğitimin kolaycılığı(6), özel üniversitelerin kolaycılığı(3) alt kodları biçimlenmiştir. Nitelikli eğitim aldığına dair görüş belirten bir katılımcı ifadesi “*Bizim hocalarımız çok disiplinli işinin ehli insanlar. Bizi öğrenmeye mecbur bırakıyorlar. Buradan bomboş mezun olan yoktur. Eğitimin kalitesi iyi. Diğer üniversitelerden bir adım öndedir bana göre*” (K13) şeklindedir. Olumsuz farklar içinde en çok tekrar edilen uzaktan eğitimin kolaycılığı için “*Bu konuda bazı üniversitelerin konuya sadece maddi açıdan bakıp uzaktan eğitim ile yüksek lisans belgesi vermesi adaletsizliklere meydan vermektedir*” (K21) ifade edilmiştir. Lisansüstü eğitim sürecinin üniversitelerde benzer şekilde yürütüldüğünü, fark olmadığını bir katılımcı “*Bir fark olduğunu düşünmüyorum. Lisansüstü eğitim zaten lisans eğitiminden farklı olarak herkesi biraz zorlamalı. Derinlemesine öğretmeli ve bunun için de yormalı. Hangi üniversiteye gidersek gidelim aynı şekilde insanı zorlayacaktır. Çünkü bu işin doğası bunu gerektiriyor.*” (K17) sözleriyle belirtmiştir. Üniversiteleri kıyaslayacak bilgiye sahip olmadığını belirten bir katılımcı “*Konuyla ilgili bildiklerim sadece duyduklarımdan ibarettir. Bu soruyu cevaplamak için diğer üniversitelerdeki uygulamaları incelemek lazım.*” (K26) şeklinde açıklamıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bulguları temelinde oluşan sonuçlara alanyazın alıntıları temelinde aşağıda tartışılmış ve her bir sonuç bağlamında da biçimlenen önerilere yer verilmiştir.

Çalışmanın birinci ana sonucuna göre katılımcıların EYD alanında tezsiz yüksek lisans yapmalarının amaçları değerlendirildiğinde mesleki gelişim, kişisel gelişim ve yönetici olarak uzmanlaşma temaları ortaya çıkmıştır. Alanyazında, lisansüstü eğitimin amaçlarına dair birçok çalışma bulunmakla birlikte, mesleki ve kişisel gelişim, yöneticiliğe geçiş, akademik ilerleme en sık rastlanan bulgulardır. (Kuloğlu, 2022; Dursun & Yıldırım, 2020; Turhan & Yaraş, 2013; Aküzüm, 2016; Avcı & Akdeniz, 2021; Gökçe, Gökçe, Demir, & Bektaş, 2022; Erden & Seferoğlu, 2021; Baş, 2013; Dalkılıç & Öter, 2024). Araştırmanın sonuçlarına göre mesleki gelişimini artırmayı hedefleyen katılımcıların güdüsü kaynakları içsel ve dışsal olarak ayrılmıştır. Mesleki gelişimini önemseyen, hiçbir ödül, menfaat beklemeeksizin içsel güdüyle lisansüstü tezsiz programlarına katılan eğitimciler, alan bilgisini artırmayı, gelişen teknolojiye uyum sağlamayı ve hizmet içi eğitimlerin yetersizliğini telafi etmeyi amaçlamaktadır. Sayan ve

Aksu (2005) da çalışma sonuçlarında, katılımcıların özellikle mesleki gelişimini sağlamak ve kendilerini alanlarında yetiştirmek için yüksek lisans yaptığını vurgulamaktadır. Diğer taraftan bu çalışmayla 14 Şubat 2022 tarihinde yürürlüğe giren 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu ile yüksek lisans mezunlarının uzman öğretmenlik sınavından muaf tutulmak, kariyer basamaklarında ilerleme ve değişen sisteme ayak uydurabilme kaygısı, öğretmenleri, mesleki gelişimlerini sürdürme konusunda güdüleyen dış faktörlerdir. Bu sonuçlara paralel olarak, Baş (2013) araştırmasında, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kariyer basamakları, okul yöneticiliği, üst düzey görevlere gelme ile ilgili politikaları ve ileride üst makamlar için yüksek lisans şartı getirme ihtimali, öğretmenleri yüksek lisansa yönelttiğini belirtmiştir. İkinci olarak ele alınan kişisel gelişim temasında katılımcıların, kendini güncellemek, sosyal ve akademik çevre edinmek, gelecek için avantaj yaratmak, yüksek lisans diplomasına sahip olmak, iş ortamında rekabet edebilmek, genç eğitimcilere örnek olmak ve akademik ilerlemesine katkı sağlamak için tezsiz yüksek lisans programlarına yöneldikleri tespit edilmiştir. Turhan ve Yaraş (2013) araştırmalarında, eğitim yönetici ve denetmenlerin lisansüstü eğitime, EYTPE alanında kuramsal bilgi edinme, mesleki anlamda gelişim kazanma, kişisel gelişim ihtiyaçlarını karşılama ve akademik kariyer yapma amacıyla yöneldiklerini belirtmişlerdir. Aküzüm (2016) amaçları alana ilişkin gelişmeleri takip etmek, kültürel gelişim sağlamak, mesleki alan bilgisi kazanmak, yönetici olmak, eğitim sürecinden kopmamak, statü ve saygınlık kazanmak olarak sıralamış, Umur ve Demirtaş (2016) ise sosyal çevreyi genişletme, tecrübeleri paylaşma, çocuklarına örnek olma gibi detaylar sunarak bu çalışma sonuçları ile örtüşen bulgular ortaya koymuşlardır. Son temada, kariyerinde yönetici olarak uzmanlaşmak isteyen katılımcıların, yöneticiliğe hazırlık, görevde yükselme ve yönetici atamalarında ek puan almak amacıyla bu alanda lisansüstü eğitime yöneldikleri görülmektedir. Dalkılıç ve Öter (2024) eğitim yönetimi tezsiz yüksek lisans programlarına yönelik öğrenci görüşlerini incelemiş ve yöneticilik becerilerini geliştirme, yöneticilikte yer değiştirmede ek puan elde etme, eğitim yönetimi alanını tanıma amaçlarına değinerek, benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Araştırmanın ikinci ana sonucu olarak lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan sorunların öğrenci ile ilgili ve üniversite kaynaklı olarak iki başlık altında ele alınmıştır. Öğrenci ile ilgili sorunlar; sosyal, mesleki, bireysel ve ekonomik sorunlar şeklindedir. Bu araştırma, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin yoğun iş temposu ve yaşam telaşı içerisinde oldukça özveri isteyen lisansüstü eğitim sürecinde, katılımcıların **sosyal sorunlar** olarak sosyal faaliyetlerinden feragat ettiğini, kültürel ve sportif faaliyetlere katılamama, seyahat etme imkânı bulamama, kendine vakit ayıramama, zamanı etkili yönetememe konusunda sıkıntılar yaşadıklarını ortaya koymuştur. Bunun yanında katılımcılar, yüksek lisans yapıyor olmanın getirmiş olduğu sorumluluk ve ödevleri yerine getirirken, aile ilişkilerindeki dengelerin de değiştiğini, rutinlerinin bozulduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların, aile üyeleriyle kısıtlı zaman geçirme, aile üyelerinin baskısına maruz kalma ve aile yaşamındaki sorumlulukları ihmal etme hususunda zorluk çektikleri tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcılar, sosyal yaşamda vazgeçilmez olan arkadaşlık ilişkilerinde iletişim ve paylaşımın azalmasıyla birlikte olumsuz etkiler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Umur ve Demirtaş (2016) çalışmasında katılımcıların yüksek lisans derslerine katılmak için kişisel yaşamlarından bir takım fedakarlıklar yaptıklarını ve bu durumun olumsuz etkilere sebep olduğunu; Nayır (2011) ise katılımcıların derslerin yoğunluğu nedeni ile aileleri ile yeteri kadar ilgilenemedikleri ve sosyal etkinliklere katılacak zaman

bulamadıklarını tespit ederek bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Araştırma sonuçlarına göre lisansüstü eğitim sürecinde, katılımcıların **mesleki yaşamını etkileyen zorluklar** meslektaş ilişkileri, iş güdüsü düşüklüğü ve öğrenileni pratiğe dökememe olmak üzere 3 tema altında toplanmıştır. Meslektaş ilişkilerinde yaşanan sorunlar değerlendirildiğinde, katılımcıların yoğun iş temposu ve yüksek lisans çalışmaları arasındaki dengeyi kurmaya çalışırken, ders dışı etkinliklerde görev almada gönüllü olmamaları ve iş yükünün diğer öğretmenlere paylaştırılmasıyla birlikte meslektaş çatışmalarının yaşandığı belirtilmiştir. En çok dile getirilen diğer konu, tezsiz programların kaydadeğer görülmemesi, tezsiz yüksek lisans yapan öğretmenlerin harcadığı çaba ve emeklerin meslektaşları tarafından küçümsenmesi ile meslektaş mobbingine maruz kaldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca yüksek lisans derslerine katılmak için okuldan erken ayrılmak zorunda kalan müdür yardımcıları, ders programını üniversitedeki derslerle çakışmayacak şekilde olmasını talep eden öğretmenler, okul müdürleri ve amirleri tarafından iğneleme, izin vermeme gibi olumsuz tutum ve davranışlara maruz bırakıldıklarını da belirtmişlerdir. Başer, Narlı ve Günhan, (2005) çalışmalarında öğretmenlerin lisansüstü eğitim alırken en çok karşılaştıkları sorunun yöneticilerin kendilerine destek olmaması olarak belirtmiş bu durumu da lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin yasal haklarının kısıtlı olmasına bağlamıştır. Alanyazındaki diğer çalışmalarda idarecilerin kendilerine yeterli kolaylığı sağlamadığı, ders programlarının eğitimlerine engel olmayacak şekilde düzenlenmediği ve görev yaptıkları okullarda izin almada zorlandıkları için yüksek lisansa devam etme konusunda sorunlar yaşayan katılımcıların idealist tutumlarından vazgeçtikleri tespitlerine sıkça yer verilmiştir (Koşar, Er, ve Kılınç, 2020; Katılmış, Çelik ve Kop, 2013; Tahmaz, 2019). Hem zamansızlıktan hem de gizli rekabet duygularının yarattığı rahatsızlıktan kaynaklı olarak okul dışı etkinliklere katılamadığını belirten katılımcılar, meslektaşları ile iletişimde azalma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Lisansüstü eğitim sürecinde yetiştirilmesi gereken ödev ve üniversitedeki derslere odaklandıklarından dolayı kaygılı oldukları, bu durumun da iş güdülerinin düşmesine sebep olduğu belirlenmiştir. Bazı katılımcılar yüksek lisans sorumluluklarının öncelikli hale geldiğini ve aklını sürekli meşgul ettiğini bu yüzden işe odaklanamadıklarını belirtirken bazıları da okulda hali hazırda çok fazla iş yükü olan okul yöneticiliğini, daha da zorlaştırdığını ifade etmişlerdir. İş ile yüksek lisans arasında denge kuramayıp tek tarafa yoğunlaşanların, okuldaki işlerini aksattığı ve mesleki verimin düştüğünü, işe daha az enerji harcayarak iş yavaşlattıkları sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir sorun da alınan yüksek lisans derslerinin pratiğe dökülememesi ve gerçek uygulamalar ile bağdaşmamasıdır. Koşar, Er, ve Kılınç (2020) da özellikle eğitim yönetimi alanındaki kuram ve uygulama arasındaki bağlantının yeterince kurulamadığına vurgu yapmıştır. Mesleki hayatı ve meslektaş ilişkilerini etkileyen bir çok dinamik vardır. Yasal düzenlemeler ile bireyselliğin ön plana çıkarılması, çalışma koşullarının zorluğu, kişisel özellikler (ego, hırs, kibir, rekabet) gibi durumlar, öğretmenlerin işbirliğinden uzaklaşmasına neden olabilmektedir (Özdoğru, 2021). Okul ikliminin olumsuz olduğu okullarda çalışan katılımcıların yüksek lisans sürecinde daha çok zorlanacağı tahmin edilebilir. Bu durumu tersine çevirmede ve yapıcı bir okul kültürü oluşturmada yöneticilerin tutumları önem kazanmaktadır. Kişiden kişiye farklılık gösteren, özel sorunların değerlendirildiği **bireysel sorunlar** kapsamında psikolojik, zihinsel ve fiziksel rahatsızlıklar söz konusudur. Psikolojik rahatsızlıklara dair, katılımcıların çoğunluğu hem iş, hem evdeki sorumluluklara bir de yüksek lisansın ağır temposu eklendiğinde stres ve kaygı

seviyelerinin çok yükseldiğini, en çok da başarısız olma konusunda endişelendiklerini ifade etmişlerdir. Birkaç katılımcı, her işe yetişmeye çalışırken, hiç birini tam anlamıyla tamamlayamadığını ve tükenmişlik duygusuyla boğuştuğunu, birkaçı da ödevleri yetiştiremediklerinde ya da derse hazırlıksız katıldıklarında hocaların sert tutumlarından çekindiklerini, kendilerini yetersiz hissederek özgüven problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Okuldaki öğretmen ve yönetici koltuğundan kalkıp öğrenci koltuğuna oturmakta zorlandığını, rol karmaşası yaşadığını belirten katılımcıların yanı sıra zihinsel yorgunluktan dolayı depresyon ve panik atak belirtileri yaşadığını ve vize, final dönemlerindeki yoğunluktan huzursuz olduklarını belirten katılımcılar da olmuştur. Zihinsel problemler değerlendirildiğinde en çok sorunun dikkat ve odaklanma ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar genellikle yapılması gereken işlere tam anlamıyla kendini veremediğini ve bir işi tamamlamadan diğerine geçerek her işten biraz yaptığını dile getirmişlerdir. Bireyselle ait bir diğer sorun fiziksel sorunlar kapsamında; yoğun tempo ve ödev, araştırma yaparken bilgisayar başında saatler harcamaktan ya da yorgunluk ve stresten kaynaklanan yorgunluk, vertigo, kubitel sendrom, skolyoz, sırt ve ayak ağrısı gibi vücutta meydana gelen rahatsızlıklar, uykusuzluk vardır. Kişisel sorunlar kapsamında bir diğer sorunsal **ekonomik sorunlardır**. Katılımcıların yarısı ödüllendirilmesi gereken yüksek lisans eğitimine, ceza gibi harç ücretleri ödediklerini belirtmişlerdir. Hocaların alınmasını tavsiye ettikleri kitapların, okunacak makale ve proje çıktılarının maliyetleri de yüksek bulunmuştur. Bunun dışında şahsi araçları ile farklı il ve ilçelerden gelen katılımcılar çok yüksek yakıt ücretleri ödediklerini beyan etmişlerdir. Katılımcıların aynı zamanda ev geçindirmek zorunda olmalarının ekonomik sorunları meydana getirdiği de bir başka sonuçtur. Gürün ve diğerleri (2023) de çalışmasında lisansüstü sürecin oldukça maliyetli olduğunu, katılımcıların önemli harcamalar yaptıklarını belirterek benzer bir sonuca ulaşmışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çalışan öğretmenlerin, bütün zorlukları göze alarak mesleki gelişimini sürdürmek ve hizmet kalitesini artırmak için yüksek lisans yapmaya gönüllü olması ancak bunun için bir de ücret ödemek zorunda kalması önemli bir sorundur. Nayır(2016) da öğretmen, yönetici ve müfettişlerin yüksek lisans ücretlerinden muaf tutulması için MEB ve YÖK işbirliğini savunmuştur.

Tezsiz lisansüstü öğrencilerinin yaşadığı bir diğer sorun alanı da **üniversitelerinden kaynaklı** olanlardır. Lisansüstü eğitim sürecinde yaşanan zorlukların bir kısmının üniversitelerdeki uygulamalardan kaynaklandığı görülmektedir. Katılımcıların çoğu, ödev, sınav ve projelerin zorluk bakımından tezli programlardakinden farklı olmadığını tezsiz yüksek lisans olmasına rağmen, beklentilerin aksine, kaygılı ve stresli bir eğitim süreci geçirdiklerini dile getirmişlerdir. Üniversitedeki hocaların bazılarının yapıcı ve destekleyici olması, bazılarının ise ego zedeleyici bir dile, toleranssız bir özelliğe sahip olması öğrencileri zorlayan bir diğer husustur. Devamsızlıkla ilgili katı tutumların sergilenmesi, yüksek lisans öğrencilerinin hastalık, çocuk bakımı, iş toplantıları gibi durumlarda mağduriyet yaşamasına sebep olmaktadır. İş saatleri ile ders saatlerinin çakışması da devamsızlığı etkileyen diğer unsurdur. Alanyazında bu kadar detaylı bir veriye rastlanamasa da, Nayır (2016) araştırma sonuçlarında öğretim üyelerinin, lisansüstü eğitime devam eden kişilerin konumları ve yaşları itibarıyla zor koşullar altında derslere devam ettiklerini unutmadan yetişkin eğitiminin özelliklerine uygun eğitim vermesini, değerlendirme ölçütü olarak sınavlara ağırlık vermemesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca tezsiz program kayıtları için bazı üniversitelerin mülakat yapmasının

gereksiz olduğu da dile getirilmiştir. Tahmaz (2019), çalışmasında öğretmenlerin lisansüstü eğitime hak kazanmanın zor ve öznel bir süreç olduğuna dair olumsuz algıları olduğuna değinmiştir.

Araştırmanın üçüncü ana sonucuna göre, lisansüstü eğitimde yaşanan sorunların yanında katılımcıların hayatında olumlu anlamda katkı sağladığı da görülmektedir. Lisansüstü eğitim *mesleğe* ve *kişisele* olumlu etkileri olarak iki temel katkıda bulunmaktadır. **Mesleğe olumlu katkıları** yüksek lisans sürecinin; meslektaş ve amirlerden destek, meslektaş iletişimini arttırmak, güdü ve özgüven yükseltmek, yöneticilik mesleğine karşı farkındalık geliştirmek kendi liderlik tarzını keşfetmek, mesleğe karşı bakış açısının değiştirmek, çatışma çözme becerilerinin geliştirmek, mesleki bağlantılar edinmek, mesleki vizyonu geliştirmek şeklindedir. Dalkılıç ve Öter(2024) yaptıkları araştırmada katılımcıların meslektaşlarıyla tartışma ve çözüm üretme, bilgi birikimini geliştirme, alandaki sorunları farketme, eğitim yönetimi ve liderlik konularında beceri kazanma, eğitim sistemlerinin yapısal ve işlevsel özelliklerini anlama konusunda olumlu katkılar edindiklerini belirterek benzer sonuçlara değinmiştir. **Kişisele olumlu katkıları** ise mesleki yaşamları dışında bu süreçte yeni arkadaşlar edinmeleri, ders sonrası birlikte vakit geçirmeleri, eskiye oranla daha çok sosyalleşme fırsatı bulmaları, ev ve işteki sorumlulukları yetiştirmek, dinlenmeye de zaman ayırmak adına planlı hareket etme alışkanlığı kazandırması ve zaman yönetimi becerisi geliştirmesi şeklindedir.

Araştırmanın dördüncü ana sonucu olan yüksek lisans sürecinin farklı üniversitelerde nasıl yürütüldüğü ve işleyiş farklılıklarına dair görüşlerine dairdir. Katılımcıların çoğu, eğitim aldıkları üniversiteye dair olumlu görüşler bildirmiş, diğer üniversitelere göre daha nitelikli eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Özellikle isim yapmış bir üniversitede yüksek lisans yapıyor ayrıcalık olarak görülmesi de bir başka sonuçtur. Diğer üniversitelerin olumsuz farkları üzerine görüş belirten katılımcılar özellikle uzaktan eğitim ile özel üniversiteleri eleştirmişlerdir. Uzaktan eğitimle diploma veren üniversitelerin öğrencileri hiç yormadığı, sınavların, derslerin online ve video kayıtlarından yürütüldüğü, ödev, makale, devamsızlık, proje konusunda zorluk yaşamadıkları ile ilgili ifadeler kullanmışlardır. Özel üniversitelerin kolaycılığına dikkat çeken katılımcılar, maddi çıkarlar uğruna niteliksiz ve donanımsız mezunlar verildiğini belirtmişlerdir. Serin ve Kocatürk (2019) devlet üniversiteleri ile vakıf üniversitelerinde eğitim yönetimi yüksek lisans öğrencilerinin tercih sebeplerini ve amaçlarını karşılaştırmış, vakıf üniversitelerine kabulün daha kolay olduğunu, devlet üniversitesini tercih edenlerin idealist, vakıf üniversitesini tercih edenlerin pragmatist olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Özdemir, Köse, ve Kavgacı(2014), Türkiye'deki eğitim yönetimi alanındaki programların amaç, içerik ve yapı bakımından ortak bir zemine oturtulmadığı, ayrıca programların yeterlilikleri hakkında tartışmalar olduğunu vurgulamıştır.

ÖNERİLER

Öğretmenler EYD alanında tezsiz lisansüstü eğitim almanın amacını mesleki ve kişisel gelişim ve eğitim yöneticisi olmak olarak gördüklerinden bu amaçları da eğitim sisteminin etkin yararına olduğundan onları özdeksel (maddi) ve tinsel (manevi) olarak destekleyecek (örneğin hayat boyu öğrenme ve gelişim için tezsiz doktora programlarının açılması, bir başka örnek olarak eğitim yöneticisi atamalarında EYD alanında lisansüstü diplomasına sahip olma şartının

getirilmesi ve yöneticilik görevinin öğretmenlikten bağımsız bir meslek olarak kabul edilmesi) önlemler alınması ve yasal haklarının sınırlarının netleştirilmesi önerilebilir.

Öğretmenler için tezsiz yüksek lisans yapmak ile ilgili *üniversite* kaynaklı sorunlara bağlı olarak yüksek lisans programlarına kabul edilmenin zor olduğuna dair algının yıkılması ve eğitimcileri cesaretlendirmek adına tezsiz programlarda mülakatın kaldırılması, eğitim sürecinde, sahadaki işleyişlerin nabzının tutulması ve yanlış uygulamaları düzeltmeye yönelik çalışma ve projelerin yapılması, uygulamaya dönük derslere ağırlık verilmesi, eğitim sürecinin daha verimli geçmesi adına dönemlik ders sayılarının azaltılarak, program süresinin uzatılması, değerlendirme sürecinde sınavlar yerine portfolyo gibi alternatif ölçme değerlendirme seçeneklerinin kullanılması önerilebilir.

Tezsiz yüksek lisans yapan öğretmen öğrencilerin çalıştıkları okullarındaki ders yükleri azaltılarak, devam ettikleri üniversite programındaki dersler zamana yayılarak ve her iki yerde de etkileşim ortam ve olanakları sağlanarak sosyal, mesleki ve bireysel (örneğin lisansüstü hocalarının yetişkin eğitimi formasyonuna sahip olmalarının sağlanması) anlamda yaşadıkları sorunlar hafifletilebilir. Öte yandan tezsiz yüksek lisansın öğretmen öğrencilerin bütçesinde meydana getirdiği ekonomik sorunlar MEB ve YÖK ‘ün işbirliği içinde olması (Örneğin hali hazırda yönetici ve müfettiş olarak görev yapanlar için programın ücretsiz olması sağlanabilir) ile aşılabılır.

Uzaktan EYD tezsiz lisansüstü programlarının kalitesizliği, yüzeyselliği öğrencilerin dikkatindedir. Bu bağlamda özellikle ya uzaktan eğitim uygulamalarına son verilmesi ya da uygulamaların bir standarta oturtulması önerilebilir.

Yukarıda uygulamadakilere dönük (Siyasal parti yetkilileri, MEB-YÖK idari ve akademik kadrolarının tümü) yapılan önerilerin nasıl gerçekleştirilebileceği araştırmacılar tarafından ortaya konabilir. Öte yandan genel olarak bakılan EYD programı öğretmen öğrencilerin yaşadığı sorunlar spesifik ve derinlemesine incelenebilir. Ayrıca araştırmacılar özel üniversiteler, devlet üniversiteleri ve uzaktan eğitim veren üniversitelerin EYD tezsiz yüksek lisans program çıktıları ile mezun öğrencilerin nitelik ve donanımları üzerine çalışmalar yapılabilirler.

Kaynakça

- Akay, M., Boz, E., & Ulusoy, İ. (2022). Eğitim Yönetimi Alanında Lisansüstü Eğitim Alan Müdürlerin Deneyimleri. *Akademik Açı*, 2(2), 3-31.
- Akın, U. (2012). Okul Yöneticilerinin Seçimi ve Yetiştirilmesi: Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerden Farklı Uygulamalar, Karşılaştırmalar. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 12(2), 1-30.
- Aküzüm, C. (2016). Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Eğitim Yönetimi Programı Bağlamında Lisansüstü Eğitime Bakış Açılarının İncelenmesi. *EKEV Akademi Dergisi*(67), 85-108.
- Akyol, B., & Yavuzkurt, T. (2016). Türkiye'de Lisansüstü Tezlerde Eğitim Denetimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 908-926.

- Avcı, F., & Akdeniz, E. C. (2021). Lisansüstü Eğitimlerine Devam Eden Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 122-141.
- Bakırcı, F., & Karaman, S. (2010). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 94-114.
- Baş, G. (2013). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimden Beklentileri: Nitel Bir Araştırma (Niğde İli Örneği). *Yükseköğretim Dergisi*, 3(2), 61-69.
- Başer, N., Narlı, S., & Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Almada Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(17), 129-135.
- Benoot, C., Hannes, K., & Bilsen, J. (2016). The use of purposeful sampling in a qualitative evidence synthesis: A worked example on sexual adjustment to a cancer trajectory. *BMC Medical Research Methodology*, 16(1), 1-12.
- Cemaloğlu, N. (2005). Türkiye'de Okul Yöneticisi Yetiştirme ve İstihdamı: Varolan Durum, Gelecekteki Olası Gelişmeler ve Sorunlar. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 249-274.
- Dalkılıç, A. C., & Öter, Ö. M. (2024). Eğitim Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programlarının Etkililiğine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi (mardin Artuklu Üniversitesi Örneği). *International Journal of Mardin Studies*, 5(1), 7-24.
- Diñçer, M. (2003). Eğitimin Toplumsal Değişme Sürecindeki Gücü. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(1), 102-112.
- Dursun, F., & Yıldırım, V. Y. (2020). Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Lisansüstü Öğrencilerin Lisansüstü Öğrenim Sürecine İlişkin Görüşleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 370-390.
- Erden, M. K., & Seferoğlu, S. S. (2021). Lisansüstü Düzeyde Eğitime İlişkin Öğrenci Değerlendirmeleri: Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü Lisansüstü Öğrencileri Örneği. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(230), 939-958.
- Erdiş, O., & Toprakçı, E. (2024). Okul Yönetim Ekibinde Takım Ruhu. *E-International Journal Of Pedandrogogy*, 4(1), 52-84.
- Gökçe, H., Gökçe, Z., Demir, N., & Bektaş, O. (2022). Lisansüstü Eğitimin Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimlerine Katkısı. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(2), 1409-1442.
- Gültekin, M. (2020). Değişen Toplumda Eğitim ve Öğretmen Nitelikleri. *Anadolu Journal Of Educational Sciences International*, 10(1), 654-700. doi:10.18039/ajesi.682130
- Gürkan, H. ve Toprakçı, E. (2018). İlkokul müdürlerinin mesleki gelişimi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9 (2), 64-81. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/download/article-file/536345>
- Gürün, E., Görmüş, M., Bulut, M., Durulmuş, M., Taçyıldız, A., & Doblan, İ. (2023). Eğitim Yönetimi Denetimi Alanında Yüksek Lisans Yapmanın Öğretmenlik Mesleğine Etkileri. *International Social Sciences Studies Journal*(12), 7365-7373.
- Kahraman, Ü., & Tok, T. N. (2016, Ocak 11). Eğitim Yönetimi Denetimi Planlaması ve Ekonomisi Lisansüstü Öğrencilerinin Aldıkları Eğitim Hakkındaki Görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 147-164.

- Katılmış, A., Çelik, H., & Kop, Y. (2013). Türkiye'de Yüksek Lisans Öğreniminde Yaşanan Sorunlar: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(1), 108-122.
- Kıray, G. (2005). Tezsiz Yüksek Lisans Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(17), 119-127.
- Koşar, D., Er, E., & Kılınç, A. Ç. (2020). Öğretmenlerin Lisansüstü Öğrenim Görme Nedenleri: Nitel Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(53), 370-392.
- Kuloğlu, A. (2022). Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) Alanında Lisansüstü Öğrenim Gören Öğretmenlerin Farkındalıkları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 532-544.
- Maynard-Tucker, G. (2000). Conducting focus groups in developing countries: skill training for local bilingual facilitators. *Qualitative Health Research*, 10(3), 396-410.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.
- Nayır, F. (2011). Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte Olan Müfettiş, Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Sorunları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(2), 199-222.
- Numanoğlu, G. (1999, Haziran 1). Bilgi Toplumu- Eğitim- Yeni Kimlikler- II Bilgi Toplumu ve Eğitimde Yeni Kimlikler. *Ankara University Journal of Faculty Educational Sciences*, 32(1), 341-350.
- Özdemir, N., Turan, S., & Çoban, Ö. (2021). *21. Yüzyıl Okullarını Yeniden Düşünmek* (2 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, S., Köse, M. F., & Kavgacı, H. (2014). Türkiye'de Eğitim Yönetimi Alanındaki Yüksek Lisans Programlarının Okul Liderliği Standartları Çerçevesinde Değerlendirilmesi. *Mukaddime Dergisi*, 5(2), 1-26.
- Özdoğru, M. (2021). Öğretmenler Arasındaki İşbirliği: Mevcut Durum, Engeller ve Çözüm Önerileri. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 12(23), 125-147.
- Sayan, Y., & Aksu, H. (2005). Akademik Personel Olmadan Lisansüstü Eğitim Yapan Bireylerin Karşılaştıkları Sorunlar Üzerine Nitel Çalışma: Dokuz Eylül Üniversitesi-Balıkesir Üniversitesi Durum Belirlemesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*(17).
- Serin, H., & Kocatürk, H. E. (2019). Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencilerinin Eğitim Sürecine Dair Deneyimleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 495-513.
- Şahin, N. (2002). Eğitim Yöneticisi Adayların Eğitim Yöneticileri Sınavı Başarı Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*(31), 430-443.
- Tahmaz, S. A. (2019). *Lisansüstü Eğitim Alan Öğretmenlere İlişkin Yönetici Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Toprakçı, E. (2017). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turhan, M., & Yaraş, Z. (2013). Lisansüstü Programların Öğretmen, Yönetici ve Denetmenlerin Mesleki Gelişimine Katkısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(43), 200-218.

- Umur, Z., & Demirtaş, H. (2016, Aralık 19). Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programına İlişkin Öğrenci ve Öğretim Üyelerinin Görüşleri. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(3), 31-48. doi:10.19160/e-ijer.67845
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6 b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK. (2016, Nisan 20). *Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği*. Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160420-16.htm> adresinden alındı

PROCEEDING BOOK

SELÇUK 11. ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ

SELCUK 11TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 13 - 15, 2024
KONYA

ISBN: 978-625-5962-00-3

*SELCUK 11TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
DECEMBER 13 - 15, 2024- KONYA*

*Edited By
PROF. DR. RAIHAN YUSOPH*

CONFERENCE ORGANIZING BOARD

- Head Of Conference: Prof. Dr. Başak Hanedan*
Head of Organizing Board: Dr Gültekin Gürçay
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Ali Bilgili
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Naile Bilgili
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Hülya Çiçek Kanbur
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Dwi SULISWORO
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Dody Hartando
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Raihan Yusoph
Organizing Committee Member: Prof. ZAIN MUSA
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Sameer Jain
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Yaqub Babayev
Organizing Committee Member: Prof. Dr. Həcər Hüseynova
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Dini Yuniarti
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Elif Akpınar Külekçi
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Ivaylo Staykov
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Nazile Abdullazade
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. DR. Rungchacadaporn –
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Abbas Ghaffari
Organizing Committee Member: Assoc. Prof. Dr. Abışov Elşad Şərifxanoğlu
Organizing Committee Member: Assist. Prof. Dr. Mahrux Dövlətzadə
Organizing Committee Member: Assist. Prof. Ihtwan Ghazali
Organizing Committee Member: Lect. Mehmet Nuri Ödük
Organizing Committee Member: Assist. Prof. Dr. K. R. Padma
Organizing Committee Member: Dr. Öğr. Üyesi Naci Büyükkaracıoğlu
Organizing Committee Member: Dr. Öğr. Üyesi Mehdi Meskini Heydarlou
Organizing Committee Member: Aynurə Əliyeva
Organizing Committee Member: Dr. Amaneli Manafidizaji

All rights of this book belong to Academy Conferences Publishing House

Without permission can't be duplicate or copied.

Authors of chapters are responsible both ethically and juridically.

Academy Global–2024 ©

CONFERENCE ID

SELCUK 11TH INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES

DATE – PLACE

DECEMBER 13 - 15, 2024- KONYA

ORGANIZATION

ACADEMY GLOBAL CONFERENCES & JOURNALS

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process.

PARTICIPATING COUNTRIES

Turkey – Sweden – Malaysia – Portugal - Spain – China – Bulgaria – Serbia – Egypt - South Korea- Russia – Kazakhstan -Lebanon – UAE – Ireland – Poland – Indonesia- Thailand- Iran – Nigeria – Lebanon - France - Georgia- South Africa- Pakistan – Sweden – Kuwait- Czech Republic- Romania- Ethiopia – Bangladesh -

PRESENTATION

Oral presentation

ASSOCIATION & ACADEMIC INCENTIVES :

In the conference 200 papers have been presented by Turkish participants and 247 papers by participants from other countries

Members of the organizing committees of the conference perform their duties with an "official assignment letter"

Issued: 25.12.2024

ISBN: 978-625-5962-00-3

Scientific & Review Committee

Dr. Gulmira ABDİRASULOVA – Kazakhstan

Prof. Dr. Yunir ABDRAHIMOV – Russia

Doç. Dr. Nazilə Abdullazadə - Azerbaijan

Dr. Omid AFGHAN - Afghanistan

Prof. Dr. Ali BİLGİLİ - Türkiye

Prof. Dr. Naile BİLGİLİ - Türkiye

Prof. Dr. Başak HANEDAN - Türkiye

Prof. Dr. Asım KART - Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi Büşra YARANOĞLU - Türkiye

Dr. Öğretim Üyesi İsmail Hakkı TEKİNER - Türkiye

Doç. Dr. Şeyma ÇALIŞKAN ÇAVDAR - Türkiye

Dr. Maha Hamdan ALANAZİ - Saudi Arabia

Aynurə Əliyeva - Azerbaijan

Dr. Dzhakipbek Altaevich ALTAYEV - Kazakhstan

Doç. Dr. Abdulsemet AYDIN – Türkiye

Doç. Dr. Nurhan AYDIN - Türkiye

Doç. Dr. Mehmet Fırat BARAN - Türkiye

Dr. Amina Salihi BAYERO – Nigeria

Prof. Dr. Ali BİLGİLİ - Türkiye

Dr. Baurcan BOTAKARAEV - Kazakhstan

Doç. Dr. Seher DİRİCAN - Türkiye

Dr. Ahmad Sharif FAKHEER - Jordania

Doç. Dr. Abbas GHAFFARI – Iran

Dr. Gültekin GÜRÇAY - Türkiye

Dr. Ahmet GÜMÜŞ - Türkiye

Prof. Dr. Gulzar İBRAGİMOVA - Azerbaijan

Doç. Dr. Dilorom HAMROEVA - Uzbekistan

Dr. Dody HARTANTO - Indonesia

Dr. Cihandar HASANHANOĞLU – Türkiye

Dr. Mehdi Meskini HEYDALOU – Iran

Prof. Dr. Həcər Hüseynova - Azerbaijan

Dr. Bazarhan İMANGALİYEVA - Kazakhstan

Dr. Keles Nurmaşılı JAYLIBAY - Kazakhstan

Dr. Mamatkuli JURAYEV – Uzbekistan

Dr. Kalemkas KALIBAEVA – Kazakhstan

Dr. Bouaraour KAMEL – Algeria

Prof. Dr. Hülya Çiçek KANBUR - Türkiye

Doç. Dr. Tüba KARAHİSAR - Türkiye

Doç Dr. Mehmet KAYA – Türkiye

Doç. Dr., İradə Kərimova - Azerbaijan

Prof. Dr. Emine KOCA – Türkiye

Prof. Dr. Fatma KOÇ - Türkiye

Doç. Dr. F. Gül KOÇSOY - Türkiye

Prof Dr. Bülent KURTİŞOĞLU - Türkiye

Doç Dr. Elif AKPINAR KÜLEKÇİ - Türkiye

Sonali MALHOTRA - India

Dr. Alia R. MASALIMOVA - Kazakhstan

Prof. Muntazir MEHDI - Pakistan

Dr. Amanbay MOLDIBAEV - Kazakhstan

Doç. Dr. Yaprak I. OZDEMIR - Türkiye

Assist. Prof. K. R. PADMA – India

Doç. Dr. Sevinc Sadıqova - Azerbaijan

Doç. Dr. Yeliz ÇAKIR SAHİLLİ - Türkiye

Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Kazakhstan

Doç. Dr. Işık SEZEN - Türkiye

Doç. Dr. Könül Səmədova - Azerbaijan

DR. Bhumika SHARMA - India

Prof. Dr. Sibel SİLİCİ - Türkiye

Dr. Gulşat ŞUGAYEVA – Kazakhstan

Prof. Dr. Dwi SULISWORO – Indonesia

Assoc. prof. Ivaylo STAYKOV, Bulgaria

Doç. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER - Türkiye

Doç. Dr. Yeliz KINDAP TEPE - Türkiye

Dr. K.A. TLEUBERGENOVA - Kazakhstan

Dr. Cholpon TOKTOSUNOVA – Kirgizia

Dr. Hoang Anh TUAN - Vietnam

Dr. Botagul TURGUNBAEVA - Kazakhstan

Dr. Dinarakhan TURSUNALİEVA - Kirgizia

Doç. Dr. Ali Korkut ULUDAĞ - Türkiye

Prof. Dr. Raihan YUSOPH -Philippines

Prof. Dr. Akbar VALADBIGI - Iran

Dr. Yang ZITONG – China

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Veteriner Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-36643897-000-2300315795
Konu : Görevlendirilme.

05.10.2023

KLİNİK BİLİMLER BÖLÜMÜ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 04.10.2023 tarihli ve E-36643897-000-2300313904 sayılı belge.

İlgide kayıtlı yazıda belirtildiği üzere, Bölümünüz Veterinerlik İç Hastalıkları Anabilim Dalı öğretim üyelerinden Prof. Dr. Başak HANEDAN'ın, "Academy Global Conferences & Publishing tarafından önümüzdeki tarihlerde düzenlenecek olan uluslararası kongrelerde; kongre başkanı, kongre düzenleme ve bilim kurulu üyesi olarak görevlendirilmesi Dekanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Yavuz Selim SAĞLAM
Dekan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: c147f559-545f-45be-8400-8eec2b215b38
Atatürk Üniversitesi Veteriner Fakültesi 25240 Erzurum
Tel: +90 442 2317222
Elektronik Ağ: <http://www.atauni.edu.tr/#!birim=veteriner-fakultesi>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ataturk-universitesi-ebys>

Bilgi: Derya FINDIK
Faks: +90 442 2317244
E-Posta: vetfak@atauni.edu.tr

SELÇUK 11th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES
SELÇUK 11th INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED SCIENCES
NewART 4th INTERNATIONAL GROUP EXHIBITION
December 13 - 15, 2024
KONYA

Kongre Bağlantı Linki :

Join Zoom Meeting

<https://us06web.zoom.us/j/88571518350?pwd=fOYazCWBmbAiWrHygjKSjkbbSvotfd.1>

Meeting ID: 885 7151 8350

Passcode: 202224

ÖNEMLİ AÇIKLAMA (Lütfen okuyunuz)

- ZOOM bağlantısı için yukarıda verilen bağlantıyı veya yine yukarıda verilen giriş bilgilerini kullanabilirsiniz.
- **Oturum içerisinde en KIDEMLİ olan moderator olarak seçilir. Moderatörün oturum düzenini gözetmesi, akademisyen adaylarını yönlendirmesi beklenmektedir.**
- Oturuma bağlanmadan önce Salon numaranızı adınızın önüne aşağıdaki gibi ekleyiniz. Bu sayede kongre açılışında beklemeden oturumlarınıza gönderilebileceksiniz. Ör. 5 Ahmet Ahmetoglu
- **Sunum süresi 10 dakikadır.** Bu sürenin aşılmasını moderatörler temin edecektir.
- Sunum sonrası 5 dakikayı geçmeyen soru-cevap, tartışma süresi verilmektedir.
- **Çalışmada adı geçen yazarlardan başka birisi sunum yapamaz.**
- Sunumlar TÜRKÇE veya İNGİLİZCE yapılabilmektedir.
- **Kameralar, oturum süresince toplam % 70 oranında açık olmak zorundadır.**
- **Sunum yapan katılımcının kamerası açık olmak zorundadır.**
- Sunum yapmak zorunludur. **Herhangi bir nedenle sunum yapmamış olan katılımcıya sertifika verilmesi ve çalışmasının yayınlanması söz konusu olamaz.**
- Katılımcı, kendi oturumda, oturum bitene kadar bulunmak zorundadır.
- Katılımcıların kendi oturumları dışındaki oturumlara katılma zorunluluğu yoktur.
- ZOOM platformunun kapasite sınırı nedeniyle, DİNLEYİCİ, sadece kapasite izin verdiği sürece kabul edilebilmektedir.

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- To be able to make a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID instead of “Meeting ID or Personal Link Name” and solidify the session.
- The Zoom application is free and no need to create an account.
- The Zoom application can be used without registration.
- The application works on tablets, phones and PCs.
- Speakers must be connected to the session **10 minutes before** the presentation time.
- All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- During the session, your camera should be turned on **at least %70** of session period
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

TECHNICAL INFORMATION

- Make sure your computer has a microphone and is working.
- You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.
- Before you login to Zoom please indicate your name surname and hall number,

SELÇUK 11th INTERNATIONAL CONFERENCE ON SOCIAL SCIENCES SELÇUK 11th INTERNATIONAL CONFERENCE ON APPLIED SCIENCES NewART 4th INTERNATIONAL GROUP EXHIBITION December 13 - 15, 2024 KONYA Meeting ID: 885 7151 8350 Passcode: 202224 13 Aralık / Dec 13, 2024 / 15:00 – 17:00 Time zone in Turkey (GMT+3)				
Salon	Moderator		Bildiri No ve Başlığı / Paper ID and Title	Authors
HALL / SALON 2	Assist. Prof. HÜLYA KÜÇÜKOĞLU	1	SOSYAL SERMAYE KURAMINI AÇIKLAMAYA YÖNELİK ÖZLÜ SÖZLER, OKULLARDA KULLANIM ALANLARI VE DİĞER KURAMLARLA ETKİLEŞİMİ	Prof. Dr. Yılmaz TONBUL Umut Sadık ATALAY
		2	TAKAS KURAMINI AÇIKLAMAYA YÖNELİK ÖZLÜ SÖZLER, OKULLARDA KULLANIM ALANLARI VE DİĞER KURAMLARLA ETKİLEŞİMİ	Prof. Dr. Yılmaz TONBUL Dilşen KIRLI
		3	OKUL ÖNCESİNDE MUZOGRAF TEKNİĞİNİN KULLANILMASINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ	Doç. Dr. AYLİN MENTİŞ Dr. Öğr. Üyesi BELGİN LİMAN
		4	OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	Dr. Öğr. Üyesi BELGİN LİMAN Doç. Dr. AYLİN MENTİŞ
		5	EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ TEZSİZ LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLAR	GÜLŞAH ŞAHAL Prof. Dr. ERDAL TOPRAKÇI
		6	EXPLORING THE IMPACT OF WRITING ACTIVITIES ON LANGUAGE EDUCATION IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A RESEARCH STUDY IN TURKEY	Assist. Prof. HÜLYA KÜÇÜKOĞLU
		7	THE INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LANGUAGE CLASSROOMS TO ENHANCE LISTENING SKILLS	Assist. Prof. HÜLYA KÜÇÜKOĞLU

Contents

ADANA HALK KÜLTÜRÜNDE DEPREMLE İLGİLİ İNANIŞ VE UYGULAMALAR	1
HATAY VAKIFLI KONUK EVİ	7
ANTAKYA AYHAN ACEMOĞLU EVİ.....	19
OSMANLI ASTRONOMU MİRİM ÇELEBİ’NİN HAYATI VE ASTRONOMİ AANINDA YAZDIĞI ESERLER.....	31
ENDÜLÜSLÜ ASTRONOM İBN KAMMÂD VE ONUN ASTRONOMİ ALANINDA YAPTIĞI ÇALIŞMALAR.....	38
LAZ ENSTİTÜSÜ’NÜN LAZ TOPLULUĞU KÜLTÜREL BELLEĞİ OLUŞTURMAYA YÖNELİK FAALİYETLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME	45
ACCREDITATION IN FOREIGN LANGUAGE EDUCATION: A COMPARATIVE STUDY OF QUALITY ASSURANCE AGENCIES IN HIGHER EDUCATION	65
ÖRTÜK PROGRAM ARAŞTIRMALARINA YÖNELİK BİBLİYOMETRİK BİR ANALİZ.....	78
PHRASAL VERBS EXPRESSING THE CONCEPT OF FAMILY IN FRENCH AND THEIR CLASSIFICATION	101
TRENDS OF GRADUATE STUDIES ON INTUITIVE THINKING IN THE FIELD OF EDUCATION IN TURKEY ..	110
ASSESSMENT OF TURKISH LANGUAGE TEACHER CANDIDATES' RATIONAL AND INTUITIVE DECISION MAKING STYLES	121
ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜRESEL VATANDAŞLIK YETERLİKLERİ	133
ÖĞRETMEN ADAYLARININ KÜLTÜREL ZEKÂ DÜZEYLERİ	148
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA İÇİN EĞİTİMİN TÜRKİYE VE ALMANYA BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI	166
TÜRKİYE VE HOLLANDA’DA ÖĞRETMENLERİN MESLEKTEN AYRILMA NEDENLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ	177
INVESTIGATION OF CHEMISTRY TEACHING STUDENTS’ CONCEPTIONS TOWARDS SOIL POLLUTION ..	184
CHEMISTRY TEACHING AND CHEMISTRY DEPARTMENT STUDENTS’ PERCEPTIONS ABOUT GREEN CHEMISTRY AND THEIR THOUGHTS ABOUT ITS IMPORTANCE	190
ÖFKE DUYGUSUNU DÜZENLEMEDE BİR YÖNTEM: GERÇEKLİK TERAPİSİ.....	196
RUH SAĞLIĞI AÇISINDAN PSİKOMİTLER	204
SAĞLIK ÇALIŞANLARI TÜKENMİŞLİK İLE BAŞ EDEBİLİR Mİ?.....	213
SAĞLIK ÇALIŞANLARININ İŞ-AİLE ÇATIŞMASI YAŞAMAMASI MÜMKÜN MÜ?.....	225
OKULLARDA KURAM ODAKLI SORUN ANALİZİNDE ATASÖZLERİNİN, DEYİMLERİN VE ÖZDEYİŞLERİN KULLANILDIĞI SENARYOLAR: SOSYAL SERMAYE KURAMI ÖRNEĞİ.....	232
TAKAS KURAMINI AÇIKLAMAYA YÖNELİK ÖZLÜ SÖZLER, OKULLARDA KULLANIM ALANLARI VE DİĞER KURAMLARLA ETKİLEŞİMİ	246
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN HELİKOPTER EBEVEYN TUTUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	268
OKUL ÖNCESİNDE MÜZOGRAF YÖNTEMİNİN KULLANILMASINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ ..	276
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ TEZSİZ LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLAR.....	285
THE INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LANGUAGE CLASSROOMS TO ENHANCE LISTENING SKILLS.....	308